

Tor Fredrik Berger

Klimakrisens påvirkning på fagforeningers politiske makt

Belyst gjennom norske fagforeninger i olje og gass næringen.

Masteroppgave i offentlig administrasjon og styring

OAS5900

OsloMet – storbyuniversitetet

Handelshøyskolen

Fakultet for samfunnsvitenskap

FORORD

Denne masteroppgaven er en avsluttende del av masterstudien i offentlig administrasjon og styring. I denne studien har det vært viktig for meg å belyse en problemstilling jeg virkelig synes er interessant, samtidig som burde ha fått et større fokus i norsk forsknings sammenheng. Gjennom studiets problemstilling har jeg funnet flere spennende resultater, som jeg på forhånd ikke hadde sett for meg.

Jeg vil gjerne takke min veileder Agnete Vabø som har vært der for meg igjennom hele prosessen. Hennes støtte, kunnskap og både kritiske og gode tilbakemeldinger har hjulpet meg igjennom en krevende, men spennende tid med forskning. Tusen hjertelig takk for all hjelp.

Jeg vil også takke informantene som ønsket å stille til intervju i min studie. Informasjonen jeg har fått gjennom informantene har hjulpet meg med å sette søkelys på forskjellige aspekter ved et tema som er lite forsket på fra før av. Det har vært til stor inspirasjon og hjelp.

Avslutningsvis vil jeg takke mine nærmeste og arbeidsgiver. Det har vært en krevende og til tider vanskelig tid, med mye jobbing og kløing i hodet, tårer og glede, og jeg vil derfor takke for deres støtte og forståelse. Det er noe jeg setter veldig stor pris på.

Sammendrag

Klimakrisen er noe som har blitt en del av hverdagen, og som kontinuerlig forandrer seg. Det har blitt et stort fokus for store internasjonale organer som FN og EU. I denne klimakrisen sitter det mange forskjellige parter som enten direkte eller indirekte blir berørt, og i Norge ligger det største søkelyset på bransjen med mest forurensning og en stor inntektskilde: olje- og gass næringen. Det har med bakgrunn i dette skapt store diskusjoner om omstilling, nedleggelse eller utvikling, og hva er det som skal gjøres med denne bransjen. Fagforeningene sitter som en sikkerhet for medlemmene med tanke på å kjempe for deres jobber, men også deres private interesser. Det er derfor jeg i denne studien forsker på problemstillingen:

Hvordan påvirker klimakrisen fagforeningenes politiske makt?

På bakgrunn av problemstillingen gir denne studien en empirisk innsikt i hvordan klimakrisen påvirker fagforeningene som enten styrkende eller svekkende for deres politiske makt.

Studien tar fokus i fagforeninger som organiserer arbeidere i olje- og gass næringen og ønsker å få frem hva disse ulike partene mener om saken, samt hva de gjør. Studien baserer seg på en dokumentanalyse med to ekspertintervjuer som tilleggsdata. Ut ifra disse dataene har min studie gjort flere funn ved fagforeningenes politiske makt. Fagforeningenes politiske makt må ikke sees på som en homogen gruppe, men bør sees på hvor og hvorfor de er organisert, enten om det er på lokalt nivå som eksempelvis ut fra et selskap, om de representerer en spesiell sektor, eller som en hovedorganisasjon. Det finnes likevel noen fellestrekk som påvirker. Solidaritet, samarbeid og kunnskap er utviklingstrekk som styrker fagforeningenes påvirkningskraft i politiske spørsmål. Likevel finnes det utviklingstrekk som er svekkende for fagforeningene. Økte forskjeller i verdier, tankesett og generasjoner gjør at fagforeningene får splittede verdier som gjør at deres makt kan svekkes. Studien reflekterer over både positive og negative sider ved utviklingstrekke belyst gjennom klimakrisen. Avslutningsvis finner studien at fagforeningene står sterkt i klima og miljø debatten, men at det er kontinuerlig endring, og at dette ikke er noe som er fastsatt.

Innhold

1. Innledning.....	5
1.1 Bakgrunn.....	5
2. Teori	7
2.1 Innledning.....	7
2.2 Fagforeninger.....	8
2.3 Solidaritet i fagforeninger.....	9
2.4 Korporatisme	11
3. Metode	13
3.1 Valg av metode	13
3.2 Analytisk tilnærming	16
3.3 Hensyn til relabilitet og validitet	18
3.4 Valg av datamateriale.....	19
4. Analyse	22
4.1 Innledning.....	22
4.2 Solidaritet i og mellom fagforeninger	22
4.3 Fagforeningener som klimaaktører.....	25
4.4 Trepertssamarbeid og klima	27
4.5 Omstilling og oljens makt	30
4.6 Generasjonsskifte i fagbevegelsen.....	31
4.7 Maktaktører i klima og miljø debatten.....	35
5. Konklusjon	36
Litteraturliste:.....	39
Empiri litteraturliste.....	42
Vedlegg 1 – Intervjuguide.	44

1. Innledning

I dette kapittelet vil jeg introdusere leseren for temaet jeg tar for meg i studien. Jeg skal forklare kort om situasjonen, og hva tematikken går ut på. Målet med dette er å sette leseren inn i dagens situasjon, samt kort om hva funksjonene til fagforeninger er. Dette er sentralt for å sette leseren inn i situasjonen og presentere sentrale temaer som vil være en rød tråd gjennom hele oppgaven. Videre vil jeg presentere problemstillingen min, og hva jeg ønsker å undersøke i min studie.

1.1 Bakgrunn

Fagforeningene i Norge har en viktig funksjon for å ivareta interessene til arbeidstakere på deres arbeidsplass. Det generelle målet er å sikre gode lønnsvilkår, forutsigbarhet og trygghet på arbeidsplassen. Eksempler på gode fagforeningene har bidratt med er studielån, sykelønn, og de har vært en viktig bidragsyter for å innføre likestillings og arbeidsmiljøloven i arbeidslivet (Fagforbundet, 2022). I Norge er om lag 50 % av arbeidstakerne medlemmer av en fagforening. Dette utgjør rett i underkant av 1,3 millioner medlemmer i de forskjellige fagforeningene. Dette blir også omtalt som organisasjonsgraden, og den har vært ganske så stabil de siste 15 årene. Likevel ser man at organisasjonsgraden i Norge er dårligere enn andre nordiske land, samt at tallene er lavere enn det var på 1980 tallet og til midten av 1990 tallet (Neergaard, K. 2021).

Verden har vært preget av forskjellige kriser de siste årene, hvor blant annet pandemi, krig og en langvarig kamp om klima og miljø har preget dagsorden i stor grad. Det er ingen tvil om at en omstilling til et grønnere arbeidsliv står høyt. Norge er et land som får store deler av sin inntekt fra olje- og gass næringen. Disse olje- og gass forekomstene fant vi sent på 1960 tallet, og har frem til i dag tatt disse opp samt funnet nye måter å ta de opp på. Olje- og gass næringen sysselsetter indirekte og direkte om lag 160 000 arbeidere i Norge (Køber, 2021). Av disse 160 000 arbeiderne har presset og mistilliten fra miljøbevegelsen gjort at det har blitt en stor frykt for sine arbeidsplasser. I tillegg føler de på at flere fagforeninger er imot dem (NTB, 2021). Dette er et nokså komplekst tema, hvor man finner mange parter involvert. Det

er et enormt press fra mange kanter, og det blir derfor interessant å se hva fagforeningene gjør med dette.

Den norske samfunnsdebatten om grønn omstilling er i stor grad preget av norsk petroleumsvirksomhet. Argumentene for en fortsettelse av norsk olje- og gass utvinning baserer seg på at verden vil fortsatt trenge olje i fremtiden, og at denne oljen bør komme fra Norge. Flere argumenter går også på det at olje og gass virksomheten er viktig for å kunne sikre inntekter til det norske velferdssamfunnet, og for å sikre tilstrekkelig med energi til fattige land og resten av Europa. Likevel ser man at det er kontinuerlig snakk om en grønnere omstilling, spesielt etter inngåelsen av Parisavtalen i 2015. Her ble man enige om et drastisk kutt i klimagasser, og det ble en enighet om at fossil energi som kul, olje og gass er nødt til å fases ut for å skulle nå målsettingene i Parisavtalen (Haarstad & Rusten, 2018, s 27).

Som beskrevet tidligere har rollen til fagforeninger i all hovedsak vært å kjempe for medlemmenes rettigheter, og å være en plass hvor medlemmer føler seg hørt og tatt vare på. For å gjennomføre disse punktene er fagforeninger avhengige av å ha en innflytelse på viktige beslutninger som blir tatt politisk. Fagforeningenes politiske makt er slått fast gjennom trepartssamarbeidet, og de blir sett på som en viktig politisk aktør. Stein Rokkan er kjent som en av Norges viktigste personer når det kommer til statsvitenskapen. Rokkan (1987) mente at de avgjørende beslutningene som om økonomisk politikk sjelden tas av partiene eller i Stortinget. Den sentrale arenaen er forhandlingsbordet der representanter for myndighetene møtes direkte med representanter for fagforeninger, og representanter fra Næringslivets hovedorganisasjon (Rokkan, 1987, s. 107).

Denne oppgaven vil derfor se på klimakrisen som en faktor som påvirker fagforeningene, enten i en positiv eller negativ forstand. Hovedfokuset vil ligge i å se nærmere på klima og miljø som hoved utviklingstrekk, men også ta med andre som er med på å påvirke. Jeg vil også i lys av dette se nærmere på hvordan dette påvirker fagforeningenes politiske makt, da det er et sentralt punkt for fagforeningenes påvirkningsmuligheter. Dette er et meget spennende tema som tar for seg et område som er lite forsket på i norsk sammenheng. Samtidig er dette et tema som er svært dagsaktuelt, og vil være med å prege fagforeninger over lang tid. Det er ikke til å legge skjul på at temaet er veldig komplekst, med mange sider, meninger og aktører. Det er derfor jeg i hovedsak vil se på ulike grener av fagforeninger knyttet til olje- og gass sektoren, da de er fagforeningene som er mest berørt av klimapolitiske tiltak.

Problemstilling: Hvordan påvirker klimakrisen fagforeningenes politiske makt?

Alternativ: Hvordan posisjonerer fagforeninger seg i debatten om olje og gass og hvilke konsekvenser har det for deres medlemmer?

Belyst gjennom en empirisk studie av den norske landsorganisasjonen (LO) og med fokus på olje og gass fagforeningene.

Forskningsspørsmål: Hvilke konsekvenser har klimakrisen for industrielle fagforeninger og deres politiske agenda?

Hvilke påvirkninger har det at fagforeningene går gjennom/skal gjennom et generasjonsskifte?

Gjør de ulike utviklingstrekkene at fagforeningene glemmer bort deres medlemmer i det store bildet?

Når jeg i problemstillingen min velger å formulere begrepet "fagforeninger" vil dette i all hovedsak dreie seg om LO som hovedorganisasjon, og noen andre foreninger som er organiserte under LO. Jeg vil derfor se på LO som helhet, samtidig som jeg også vil dreie det ned på et lavere nivå ved å se spesifikt på fagforeninger innenfor olje- og gass sektoren. Begrunnelsen for valg av å se på dette ligger i at fagforeninger som for eksempel Industri Energi er medlemmer av LO, hvor man finner LO som hovedorganisasjon, og Industri Energi som en underorganisasjon av LO igjen. Poenget med å velge ulike deler av fagforeningen er for å se om det er noen forskjeller eller likheter i de ulike leddene.

2. Teori

2.1 Innledning

Dette kapittelet tar for seg teoretiske perspektiver, samt begrepsforklaringer som er sentrale for å skulle svare på problemstillingen. Det er dessuten et forklarende kapittel som skal være til hjelp for leseren for å kunne forstå innholdet i resten av oppgaven. Kapittelet starter med en forklaring om hva fagforeninger er i et historisk perspektiv. Jeg kommer inn på hva fagforeninger gjør for medlemmer, samt hvordan medlemmene er med på å påvirke fagforeningen. Videre i kapittelet går jeg inn på begrepet solidaritet, og hva dette betyr for fagforeningene. Essensen i denne delen er en enkel begrepsforklaring, samt hva solidaritet gjør med fagforeninger. Den tredje og siste delen av teorikapittelet tar for seg en begrepsforklaring av korporatisme og trepartssamarbeid. Dette er to viktige begreper innen fagforeningers politiske makt, men er også viktige for å forstå hvordan fagforeninger og

politiske intuisjoner samarbeider.

2.2 Fagforeninger

En av grunnene til at arbeidere melder seg inn i fagforeninger er for å være med på å utligne maktforholdet mellom arbeidsgiver og arbeidstakere. I en fagforening hvor det er et samkoordinert felleskap står man ekstremt mye sterkere for å kunne forhandle om forhold på arbeidsplassen slik som tariffavtaler, jobbsikkerhet, og helse og sikkerhetssaker. Likevel ser man at fagforeninger har utviklet seg til å ha større meninger enn dette, blant annet i deres motivasjon til å påvirke politiske beslutninger (Berkhout, 2013).

Styrken til fagforeninger kan måles på flere måter. Noen eksempler kan være politiske posisjoner og deres evne til å påvirke beslutninger. De kan også vise styrke igjennom handlingsmakt ved å få gjennomslag for krav i forhandlinger og arbeidskonflikter. Den mest sentrale formen for å måle styrke/makt til en fagforening er muligens gjennom deres oppslutning. Det vil si at det blir målt antall yrkesaktive i den aktuelle bransjen eller yrket, og deretter på hvor mange av disse som er medlemmer. Jo flere medlemmer fagforeningen kan telle, jo sterkere blir deres argumenter med tanke på hvor mange de representerer (Nergaard et al, 2015).

Motivasjonen for de fleste arbeidstakere som melder seg inn i en fagforening er at de ønsker jobbsikkerhet, samt at de ønsker å stå i et felleskap med de som er på samme arbeidsplass eller i samme sektor. Likevel vil en arbeidsplass med høy grad av organisering føre til goder, også for de som ikke er medlemmer. Personene som velger å ikke organisere seg kan bli det man kaller «gratispassasjerer» på et kollektivt gode. Det kan derfor være viktig for fagforeningene å fremme andre goder også, som for eksempel gode forsikringsvilkår, samt fremme det felleskapet man står i ved å være organisert (Nergaard, 2020).

Det kan argumenteres at denne politiske biten til fagforeningene ikke er uten intensjoner. I all hovedsak dreier dette seg om å ville påvirke politiske beslutninger i favør mot sine medlemmer. Tar man energi- og miljø politikken som eksempel, kan man se på dette på to måter. Tatt i betraktning at fagforeningene har stor makt innen for dette området kan de enten sees på som en forkjemper for kontinuitet og fortsettelse, eller en forkjemper for endring av politikken (Prinz & Pegels, 2018). Dette er et punkt som kan skape store konflikter innad i fagforeningene. Paraplyorganisasjoner som LO har mange forskjellige fagforeninger under

seg, hvor de alle er medlemmer av LO. Derfor vil det være svært mange forskjellige meninger og synspunkter rundt saken om energi- og klimapolitikken. Dette kan skape konflikt innad i fagforeningene, eller mellom ulike fagforeninger som har forskjellige type arbeidere. Siden de ulike sektorene av arbeidslivet er representert av forskjellige fagforeninger, vil det derfor også være forskjellige syn på energi- og klima politikken (Prinz & Pegels, 2018).

Et viktig aspekt når det kommer til fagforeningers representasjon av medlemmenes interesser, er å skulle se på hvor og hvordan fagforeningen er organisert. Houeland (2020) hevder at for å skulle kunne forstå hvordan fagforeningene representerer medlemmene sine bør de heller forstås som representative påstander som kommer fra den omstridte politikkprosessen til hver fagorganisasjon. Man må se på hvorvidt en fagorganisasjon er organisert i henhold til regionale eller yrkesgrener, og om deres tilstedeværelse er basert på medlemskap i opretørselskap, entrepenører eller fra andre petroleums baserte profesjoner som har en effekt på politikktutformingsprosesser og resultater (Houeland et al., 2020). Dette gjør at man må skille på uttalelsene til for eksempel LO kontra Industri Energi og Ekofisk-Komiteen som er fagorganiseringer på 3 forskjellige nivåer, hvor man finner LO som paraplyorganisasjon, Industri Energi som en underorganisasjon av LO og Ekofisk-Komiteen som en underorganisasjon av Industri Energi igjen.

Måten man ser på fagforeninger bør ikke være i lys av homogene grupper. Det bør sees på i lys av at utvikling, og måten de for eksempel påvirker klima- og energi politikk kan endre seg over tid. En slik endring kan skje innenfor forskjellige grener av fagforeningene, eller i forholdet mellom fagforeninger og et bredere perspektiv av samfunnet. En slik endring i dynamikk kan komme fra initiativ mellom de enkelte fagforeningene (Tellmann & Normann, 2021).

2.3 Solidaritet i fagforeninger

Solidaritet har mange forskjellige definisjoner. Kolers (2012) beskriver solidaritet som en handling som innebærer å jobbe sammen med andre for felles politiske mål.

Uenigheter mellom fagforeninger og interesseorganisasjoner som står for naturens rettigheter har strekt seg over en lang historisk tidsperiode. Denne konflikten kan dras ned til en konklusjon hvor man finner at fagforeninger for industrialiserte arbeidere som til tider mener at klima- og miljø interessegrupper på all bekostning prøver å sette naturens behov ovenfor

arbeidernes behov. Klima og miljø forkjemperne på sin side mener at fagforeningene forsvarer hver eneste jobb på bekostning av naturen (Räthzel & Uzzell, 2012).

Solidariteten i fagforeninger har endret seg kraftig over tid. En av grunnene til denne nedskaleringen i solidaritet kan ligge i et tydelig skifte i det moderne samfunnet.

Fagforeninger kan noen ganger finne det vanskelig å skulle representere en felles forent organisasjon når det er et stort mangfold av forskjellige arbeidere som også kan ha private interesse i noen saker. Fagforeninger har et vidt spekter av medlemmer. Den består av alle kjønn, yngre og eldre arbeidstakere, deltidsansatte, heltidsansatte, og arbeidere med forskjellig kulturell og etnisk bakgrunn. Alle disse forskjellige gruppene av mennesker gjør det vanskelig for en fagforening å kunne representere alle sine ønsker. Den største forskjellen ligger likevel i forskjellen mellom yngre og eldre medlemmer da det kommer til hvordan de ser på målene til den fagforeningen de er medlemmer av. Mye av dette er basert på en tolkning av individualisme. Grunnen til dette er at den yngre generasjonen er mye sterkere preget av individualistiske verdier, som gjør det vanskelig å skulle forene en hel fagforening (Allvin & Sverke, 2000).

Et annet aspekt å skulle ta med inn under solidaritet er de forskjellige verdigrunnlagene de forskjellige medlemmene har. Ser man på etterkrigs-generasjonen og folk med lengre utdanning vil man ofte finne langt mer radikale kollektivistiske verdier. Man finner ofte større andel kollektivister i Sosialistisk venstreparti, og en overvekt av individualister i Fremskrittspartiet. Disse forskjellige verdiene om individualisme og kollektivismen finner man i de fleste fagforeninger (Dahl, 1999.) Med tanke på disse forskjellige verdiene når det kommer til kollektivismen og individualisme, vil det (også) naturlig nok skape konflikter med tanke på fagforeningenes verdier. En meningsmåling gjort i 2013 viser at hvert tredje LO medlem planlegger å stemme Høyre eller Frp. Samtidig sponser LO med flere millioner kroner til valgkampen til de rødgrønne partiene (Fossen, 2013). Dette skaper naturlig nok konflikter innad i fagforeningene med tanke på deres politiske støtte, og medlemmenes forskjellige politiske synspunkt.

Hovedjobben til fagforeninger er å kjempe for medlemmenes interesser. Ser man på et politisk forslag som er med på å gjøre jobben til medlemmene sikrere vil man også mest sannsynlig se at fagforeningen vil være med på å støtte opp om dette forslaget, og være generelt positive til dette. Et viktig moment å trekke inn er at forskjellige sektorer blir påvirket forskjellig av klima- og energi politikk. Derfor vil man se et stort skille i interessene på tvers av sektorer hvor medlemmene er organisert i forskjellige foreninger. Et eksempel på

dette er arbeidere som jobber med fornybar energi vil trolig ha god nytte av politikk som stimulerer nedtrapping/nedleggelse på utvinning av fossil energi. Hvorav arbeidere i for eksempel oljebransjen, eller kullbransjen blir da mer bekymret for å miste jobbene sine. På bakgrunn av dette vil man derfor anta at forskjellige fagforeninger vil respondere forskjellig på politikk om klima og energi (Tellmann & Normann, 2021).

Fagforeningers kapasitet til å enten fungere som en organisasjon som kun fremmer medlemmers interesser, eller også et universalt menneskelig perspektiv kommer i stor grad an på hvordan ledere og medlemmer i fagforeningen ser på solidaritet. Arbeiderklassens interesser er i mange tilfeller sosialt konstruert og det er her fagforeningenes rolle med å fremme disse tankene kommer inn (Hampton, 2015, s. 35). Hyman argumenterer for at noen av synspunktene og verdiene til arbeidere var basert på såkalt mekanisk solidaritet, som har gått gjennom generasjoner uten å helt vite hva man egentlig står for. Han foreslår derfor en mer organisk måte å skulle tenke på solidaritet innad i fagforeningene. Dette argumenterer han for at fagforeningene ikke skal være så snevre i tankegangen sin. Ved å gå fra den mekaniske og nokså faste solidariteten, og heller gå over til å bli mer organiske. Det innebærer å gå fra den klassiske arbeider mot kapitalister, til å helle(r) få et videre syn og spekter på verdier enn det de tidligere generasjonene av fagforeninger har hatt (Hampton, 2015, s.35). Dette kan kortes ned til å si så mye som at det Hyman mener er at fagforeningene må utvikle seg til å skulle se det større bildet, altså utenfor kun interessene til medlemmene.

2.4 Korporatisme

Begrepet korporatisme kan bli definert som “ interesseorganisasjonens deltakelse i utformingen og iverksetting av offentlig politikk gjennom rutiniserte kontakter med forvaltningen” (Christensen et al, 2014, s.132). Innenfor dette området er det ikke bare interesseorganisasjoner som prøver å påvirke forvaltningen gjennom hyppig kontakt, men det finnes også gjennom andre påvirkningsområder. Det er her lobbyisme kommer inn i bildet. Begge definisjonene innebærer at interesseorganisasjoner og andre organiserte samfunnsgrupper prøver å få gjennomslag for sine verdier og interesser ved å påvirke offentlig politikk. Det tydelige skillet mellom korporatisme og lobbyisme ligger i måten å skulle påvirke på. Korporatisme går gjennom organiserte og formaliserte forbindelser

mellom interessegrupper og staten hvor det er deltakelse i råd og utvalg. Lobbyisme brukes derimot om uformelle forbindelser mellom staten og interesseorganisasjoner. Lobbyisme kan gå direkte på enkeltpersoner med makt i utformingen av politikk, eller mot administrasjonen som en helhet. Et annet tydelig skille her er at det i all hovedsak er interesseorganisasjonene som står for kontakten. Korporatisme inneholder kontakt som går begge veier fordi det er formålstjenelig for begge parter, mens lobbyisme i all hovedsak er kontakt fra interesseorganisasjonenes sin side (Christiansen & Rommvedt, 1999).

Organisasjoner, og spesielt fagorganisasjoner, sitter på mye kunnskap og innehar store andeler med fagfolk. Dermed kan forvaltningen ha behov for ekspertisen og sakkunnskapen organisasjonen besitter (Rønning & Lesjø, 2015, s.159). Derfor kan forvaltningen bruke organisasjonene som supplement for å innarbeide seg mer informasjon enn de selv sitter på. Forvaltningen kan også finne det gunstig å trekke inn berørte parter på et tidlig tidspunkt slik at synspunktene til den berørte parten er kjent, og dermed kan en komme fram til forslag som seinere blir godtatt av de berørte partene (Rønning & Lesjø, 2015, s.159). Et viktig punkt for kontakt fra organisasjonen sin side er realisering av deres målsetninger. Ved at de kommer inn i saken på et tidlig tidspunkt før mange standpunkter er låst gjør at organisasjonen kan få større innflytelse (Rønning & Lesjø, 2015, s.160). Kjernen i dette ligger i at alle partene på ett eller annet vis finner det gunstig og formålstjenlig å skulle ha kontakt og innflytelse på hverandre.

Mye av grunnlaget til at korporatisme fungerer så godt i Norge er fordi det er et jevnbyrdende samarbeid mellom de aktuelle partene, hvor alle er gjensidig avhengige av hverandre. Det er der spørsmålet angående dette samarbeid mellom typiske venstrepartier og fagforeninger kommer inn. Den generelle trenden er at trepartssamarbeidet mellom arbeidsgivere, arbeidstakere og staten motiverer hoved oppslutningene i arbeidslivet til å ha et godt samarbeid med de aktuelle regjeringspartiene, uavhengig av deres politiske ståsted. Det er ikke til å legge sjul på at det skaper økt spenning i samarbeidet når LO som Norges største fagforening har et veldig tett samarbeidsbånd til Arbeiderpartiet, men tendensen er fortsatt at de aller fleste partiene i norsk politikk ser positivt i å ha et godt samarbeid med de ulike fagforeningene uansett (Allern & Jansson, 2017).

Trepartssamarbeidet er også et viktig begrep å ta med i denne oppgaven. Ofte når man snakker om trepartssamarbeidet kan dette forveksles med korporatisme. Forskjellen er at korporatisme ofte er et begrep som blir brukt for å forklare interesseorganisasjonenes

deltakelse i utformingen og iverksettingen av offentlig politikk (Christensen et al, 2014, s.132). Trepertssamarbeidet på en annen side er et begrep som blir omtalt når man snakker om ‘den norske modellen’ altså hvordan det norske samfunnet er bygd opp. Trepertssamarbeid i en norsk sammenheng innebærer samarbeidet mellom arbeidsgiver, arbeidstaker og staten. Dette samarbeidet har som formål å inkludere alle partene i arbeidslivet slik at de kan føle en relevans, og følelsen av innflytelse gjennom deltakelse (Efjestad, 2014, s.8). Trepertssamarbeidet har ofte vært effektivt for industrielle fagorganisasjoner fordi den har foregått i arenaer der tillitsvalgte har trivdes godt. Eksempler på slike arenaer er lukkede beslutningsrom med lite mediatilgang. I slike arenaer kan de diskutere og få frem sine meninger uten for mye medieoppmerksomhet, og de har fri tilgang til å ytre deres meninger og handlinger (Lier & Houeland, 2021).

3. Metode

I dette kapittelet skal jeg gjøre rede for metodeopplegget som er til grunn for å belyse min oppgaves problemstilling. Dette er et sentralt kapittel for å forstå min fremgangsmåte, samt få innsikt i hvilke type data og empiri jeg har lagt vekt på.

Kapittelet er delt opp i 4 forskjellige deler. I den første delen begrunner jeg for valg av metodisk tilnærming i oppgaven som kort kan beskrives som en dokumentanalyse med intervjuer som sekundærdata. Videre i kapittelet forklares min metodiske fremgangsmåte som belyser flere forskjellige måter å se på dokumenter. I det tredje kapittelet gjør jeg rede for hensyn til reliabilitet og validitet som er sentralt for oppgavens troverdighet. Avslutningsvis vil jeg kort gjøre rede for de ulike dokumentene jeg har valgt å bruke, for at leseren skal få en forståelse av hva disse dokumentene er.

3.1 Valg av metode

Problemstillingen i denne oppgaven har som mål å belyse hvordan klimakrisen kan påvirke fagforeningers politiske makt. Det finnes flere utviklingstrekk som kan belyses, men som jeg innledningsvis har understreket er jeg mest ute etter å se på klima og miljø saken i olje- og gass foreninger. For å belyse denne problemstillingen har jeg kommet frem til at jeg vil

gjennomføre en dokumentanalyse, med to ekspert intervjuer som komplementær data til dokumentene. Dette er et tema som er lite forsket på i norsk sammenheng, og jeg vil derfor kombinere dokumenter med intervjuer. Jeg skriver senere i dette kapittelet om hvilke typer dokumenter jeg har valgt å bruke, men innledningsvis vil jeg understreke at disse dokumentene er nyttige for å finne ut hva disse forskjellige fagforeningene mener, samt ønsker å gjøre. Grunnen til at jeg ønsker å ta med disse to ekspertintervjuene er for å skape flere nyanser på samme spørsmål som disse dokumentene tar opp.

Innenfor samfunnsforskningen fremgår det to hovedmåter å skulle bedrive forskningen på. Det er kvalitativ og kvantitativ forskning. Dette er to forskjellige måter å skulle forske på, og er viktig for forskningen for å skulle skape bred sammensatt forskning. En kort oppsummering av disse to hovedmåtene er at datainnsamlingen i kvantitativ metode går i all hovedsak på data i form av tall, men i kvalitativ samles det inn data i form av tekst (Tjora, 2021, s. 26). Kvalitativ metode er en metode som egner seg godt for å skulle finne ut og avdekke oppfatninger, opplevelser, vurderinger og relasjoner som er skrevet ned i en spesifikk tidsperiode (Grimen, 2004, s.246).

Dokumentstudier er et bredt ord, og omfatter alle former for dokumenter som er produsert for andre formål enn forskning. Eksempler kan være nettsider, avisartikler, offentlige dokumenter, informasjon om organisasjoner, og annen forskning som inneholder relevant informasjon. Ved å analysere dokumenter får man informasjon som er sakspesifikke, og er skrevet ned på et bestemt tid og sted, som har ulike formål. Det vil altså si at dokumenter er svært nyttige hvis man ønsker å se på utvikling over tid, undersøke hva folk/organisasjoner faktisk har sagt og gjort i spesifikke tidsrammer (Tjora, 2021, s. 196).

Dokumenter er en forskningsform som får lite oppmerksomhet, hvor typiske kvalitative metoder som intervjuer er langt mer populært. Dokumenter i seg selv kan utgjøre en viktig jobb. De kan fastslå faktum, definere et tema, gripe inn i pågående diskusjoner eller etablere nye diskusjoner. Viktigst av alt med tanke på min oppgave er at de kan være sentrale for å avdekke forskningsfunn (Asdal & Reinertsen, 2020, s.12-13).

Asdal og Reinertsen (2020) har seks forskjellige måter man kan analysere dokumenter på. De seks forskjellige metodene kan kombineres eller brukes hver for seg selv, alt ettersom hva som passer best for forskningsprosjektet. Det er tidskrevende og svært plasskrevende å skulle benytte seg av alle metodene Asdal og Reinertsen presenterer, og de er også derfor åpne på at det er viktig å velge ut de/den metoden man føler er til best nytte for å skulle svare på

problemstillingen, og som er relevant for oppgaven. En annen ting disse to nevner, og som jeg synes er viktig å skulle ta med her, er hvordan jeg og andre forskere går inn i dokumentene. Vi kommer til dokumentene med en viss forståelse fra før av, som kan være med på å forme lesningen og tolkningen av dokumentet. Et viktig poeng i dette er det at tekster er rikere på mening enn vi tror, og det er også derfor viktig å møte en tekst eller et dokument med en viss form for nøytralitet, slik at man er mottakelig og oppmerksom nok på å skulle forstå hva teksten egentlig prøver å formidle (Asdal & Reinertsen, 2020, s. 20-22).

I min oppgave brukes det også intervju. Som beskrevet tidligere er målet med de to intervjuene jeg har gjennomført å skulle være et supplement til dokumentene. Innenfor den kvalitative metoden finnes det flere forskjellige måter å skulle utføre intervju. Den mest utbredte er dybdeintervju, hvor målet er å ha en åpen og lang samtale med intervjuobjektet. I mitt tilfelle passet ikke dette som den beste metoden for intervju. Jeg har derfor valgt å gå for to ekspertintervjuer. Ekspertintervjuer bør brukes der temaet er ganske så avgrenset fra før, og at informasjonen man trenger er knyttet opp til dette. Dette er en intervjuform som ikke krever like lang tid som et dybdeintervju, og hvor man ikke tar opp for mye tid fra intervjuobjektet (Tjora, 2021, s.141).

Mine intervjuobjekter er nøye plukket ut av meg for å belyse de spørsmålene jeg ønsket å få svar på. Intervjuobjektene er to personer med mye kompetanse på det temaet jeg ønsker å undersøke, og de er valgt ut fordi jeg ønsket dypere nyanser rundt temaet mitt. Begrunnelsen min for å kun velge ut to personer er basert på at disse kun skal være supplement til dokumentene mine. Som nevnt tidligere er dette et område som er nokså lite forsket på i norsk sammenheng. Siden det er såpass lite forsket på ser jeg på det som en styrke å skulle kombinere dokumenter, samt to intervjuobjekter. Hovedformålet med å velge disse to objektene er for å få meninger på spørsmål som jeg prøver å analysere ut fra dokumentene mine. Eksempler på slike spørsmål er «hva tenker du om fagforeningenes rolle i klimadebatten?» og «Har solidariteten innad i fagforeningene endret seg?». Disse to objektene kan fagområdet svært godt, og dermed har jeg flere syn på de samme spørsmålene jeg stiller og ønsker å finne ut av. Hovedmåten når man kombinerer dokumentstudier med intervjuer er som oftest å ha dokumenter som sekundærdata til intervjuene, men i mitt tilfelle passer det bedre med omvendt, altså intervjuer som et supplement til dokumentene. Dette begrunner jeg i at å intervju folk med tilknytning til fagforeninger kan være svært sensitivt, og vanskelig å skulle finne objekter som faktisk ønsker å være med på et slikt intervju. Samtidig er ikke problemstillingen min laget for å skulle kun basere seg på intervjuer av enkelt personer, siden

jeg er mest opptatt av å finne ut hva fagforeninger som helhet mener og gjør. Derfor er det essensielt med dokumenter som representerer hele organisasjonen, og ikke kun enkeltes meninger.

3.2 Analytisk tilnærming

Asdal og Reinertsen (2020) har seks forskjellige tilnærminger for å gjøre en dokumentanalyse. I min analyse velger jeg å bruke tre av disse verktøyene. Det første jeg velger å bruke er å se på dokumentene som dokumenttekster. Sentrale spørsmål som kan være nyttige når man skal se på dokumenter som dokumenttekster er for eksempel; Hva skjer i teksten? Hvilke effekter har det? Hvem er avsender og mottaker? Hva forsøker den å oppnå?

Den neste tilnærmingen jeg ønsker å benytte er å se på dokumentene som dokumentsaker. Dette er for å belyse at dokumenter også er innvevd i konkrete saker, og selv bidrar til å forme saker. Dokumenter må sees på i sammenheng med alle de forskjellige aktørene, motsetningene og kryssende interesser som finnes i alle samfunn. For å starte med å se på dokumenter som saker kan man stille spørsmålet "Hva er saken her?" En god start her vil være å lete etter hvordan dokumentet beskriver og rammer inn temaet det omhandler. Her kan det også inkorporeres med sitater eller liknende fra relevante aktører i mediene. Her åpnes det også for å undersøke det samme temaet i andre aktørers dokumenter for å få frem flere meninger om samme sak (Asdal & Reinertsen, 2020, s.109-110).

Asdal og Reinertsen har opprettet tre begreper som kan være hjelpfulle når man ser på dokumentsaker. Det første er at dokumenter bidrar til saksetablering, altså at dokumentet på ett eller annet vis bidrar til å etablere en sak. Det andre er at dokumenter er involvert i modifieringsarbeid. Det dette vil si er at dokumentet kan være med på og omforme en sak på nye måter. Det tredje, og siste, er at dokumenter bidrar til konteksting. Dette innebærer at dokumentet aktivt definerer hva som er den relevante konteksten for en sak, og deretter prøver å endre denne konteksten. Et viktig aspekt ved de tre hjelpemidlene er at ikke alle dokumenter har disse tre betydningene i seg hver gang. Det er derfor min oppgave å vise hvilke dokumenter som får betydning og ikke (Asdal & Reinertsen, 2020, s. 111).

Den tredje, og siste, analytiske tilnærmingen jeg ønsker å benytte meg av er å se på dokumenter som verktøy. Det som menes med dette er å se på dokumenter som et redskap for å få noe til å skje, realisere noe, for å overtale og sette en spesifikk sak i bevegelse. Derfor kan man også omtale dokumenter som en form for teknologi. I det hverdagslige er dokumenter

ganske vanlige, og kan bli litt bortglemt. Ofte kan noen enkeltdokumenter være små og fremstå som lite avgjørende i seg selv, men dersom man kopler dokumentet opp mot et større politisk, administrativt eller vitenskapelig kontekst kan dokumentet få en betydelig større betydning. Det å skulle se på dokumenter som et verktøy innebærer å undersøke hva slags funksjon dokumentet er ment for og ha, samtidig se på hvordan de brukes (Asdal & Reinertsen, 2020, s. 47-58).

Dokumentene jeg har valgt å se på er basert på hva jeg i hovedsak ønsker å finne ut av fra problemstillingen min. Siden jeg baserer min oppgave på klimasaken og fagforeninger vil det derfor være sentralt å finne ut av hva fagforeningene sier og gjør med dette. Derfor har jeg valgt å se nærmere på deres handlingsplaner, hva de mener og hva som gjøres. De aller fleste fagforeninger har nettsider hvor man kan finne dette, og det er akkurat det jeg tar i bruk. Samtidig skal jeg ta i bruk en rapport som er skrevet av David Jordhus Lier og Camilla Houeland (2021) om polarisering i klimadebatten, med vekt på oljearbeidere. Dette er en rapport jeg velger å ta med fordi den inneholder svært mange interessante uttalelser og aspekter ved min problemstilling som er interessante å diskutere opp mot mine andre dokumenter og intervjuer. Denne forskningsrapporten er rik på empiriske utsagn som egner seg godt som et supplement opp mot de dokumentene jeg har valgt, samt mine ekspertintervjuer.

Disse ulike kildene skaper til sammen et godt grunnlag for å undersøke min problemstilling hvor jeg ute etter å finne ut hvordan klimakrisen påvirker fagforeningenes politiske makt. Jeg har valgt å se på dette i lys av olje- og gass sektoren med et fokus rettet mot klima og miljøsakene. Disse dokumentene er sentrale i form av hva fagforeningene gjør og mener rundt denne saken. Handlingsplanene er sentrale dokumenter for å finne ut hvordan fagforeningene jobber fremtidsrettet, samtidig som det får frem tydelige meninger om hva de ønsker innenfor forskjellige politiske felt

Siden det ikke kommer frem i handlingsplanene og de politiske uttalelsene hva enkelt personer i fagforeningene mener har jeg også valgt forskningsrapporten til Lier og Houeland (2021) som har intervjuer med enkelte tillitsvalgte i flere fagforeninger i olje og gassbransjen, hvor det kommer tydelig frem hva disse mener om de samme sakene som handlingsplanene og de politiske uttalelsene tar opp. Det samme gjelder for de to nettavis-innleggene jeg har med, som er intervjuer av to yngre fagforenings medlemmer. Dette er derfor å se på som svært relevant i min oppgave.

Min oppgave tar som tidligere nevnt opp et tema som er svært sensitivt i henhold til intervju av fagforeningsmedlemmer. Etter utallige epost og søknader hos SIKT, samt vanskeligheter for lagring av slike typer intervjuer hos Oslo Met, måtte jeg til slutt gi opp grunnet tiden dette tok. Jeg kom derfor frem til i samråd med min veileder å gjennomføre to anonymiserte ekspertintervjuer med to personer som har en stor generell kompetanse om fagbevegelsen i Norge, både historisk, men også i nåtiden. Det disse intervjuene tar opp som hverken handlingsplanene, eller forskingsrapporten gjør er at det er jeg som har fått stille spørsmålene. Målet mitt med disse to intervjuene var i all hovedsak å få tanker og meninger om det jeg ønsker å finne ut av i oppgaven. Siden dette er et tema som er lite forsket på, samt et ganske nytt fenomen, har jeg ønsket at disse intervjuene skal være med på å enten verifisere, eller forkaste aspekter jeg har med i analysen min.

3.3 Hensyn til reliabilitet og validitet

Reliabilitet og validitet er to essensielle begreper når det kommer til forskning av dette slag. Reliabilitet kan også transformeres til begrepet pålitlighet, og validitet kan transformeres til gyldighet (Tjora, 2021, s.259)

Validitet handler i all hovedsak om en logisk sammenheng mellom oppgavens utforming og funn. Innenfor validitet kan man stille spørsmålet om de svarene jeg finner i oppgaven er de faktiske svarene på de spørsmålene jeg stiller (Tjora, 2021, s.259). De dataene jeg velger å samle inn er i stor grad med på å påvirke konklusjonen, og det er derfor viktig å se på om disse konklusjonene er gyldige i forhold til problemstillingen jeg stiller. For å forsterke validiteten i oppgaven har jeg definert sentrale teoretiske begreper og aspekter. Dette er med på å gjøre analysen og drøftingen min forståelsesfull for leseren av oppgaven. Et annet viktig aspekt å være åpen på er mitt valg av datamateriale med tanke på dokumenter og valg av intervjuobjekter, samt utdrag fra disse intervjuene. Dette valget er bevisst gjort for å skulle svare på problemstillingen på best mulig måte, og jeg er også derfor åpen på at valget av disse kriteriene er med på å forme konklusjonen. Hvis datamaterialet i form av intervjuobjekter og dokumenter hadde vært annerledes, ville det vært en sjans for at konklusjonen også ville ha vært en annen (Bukve, 2021).

Reliabiliteten handler i stor grad om at oppgaven min kan reproduseres, og få samme resultat. Dersom dette kan utføres er oppgaven min pålitelig. For å styrke reliabiliteten i oppgaven min har jeg detaljert beskrevet min fremgangsmåte, samt åpenhet om hvilke kilder som jeg bruker

med god kildehenvisning. Åpenhet om kildene gjør at leseren kan sjekke opp i kildene jeg har brukt (Jackobsen, 2015).

Koplingen mellom empiri, analyse og teori skal også være med på å styrke pålitligheten. En viktighet med dette er at teorien i stor grad er med på å forme oppgaven. Jeg legger derfor stor vekt i resultatdelen på å forklare hvorfor teorien min er viktig for valget av metode og analysen min. Dette styrker pålitligheten for oppgaven min (Tjora, 2021, s.263). Likevel er jeg åpen på at utvalg av data er med på å forme konklusjonen på oppgaven min. I studier hvor man har begrenset antall sider og tid er det også begrenset hva som kan være med. Basert på dette er jeg åpen på at dersom det ville vært gjennomført analyse av annet datamateriale eller bruk av annen analyseteknikk eller teori, så kunne utfallet på oppgaven sett annerledes ut. Det er derfor jeg er åpen om hvilke kilder som er brukt, og hele tiden være så presis jeg kan på å forklare prosessen min i gjennomføringen, slik at leseren kan sjekke opp i kildene mine, samt finne det samme som jeg finner.

3.4 Valg av datamateriale

Mitt valg av datamateriale er helt essensielt for å forklare hvorfor jeg har valgt de dokumentene jeg har valgt. I problemstillingen er jeg ute etter funn av politisk påvirkningskraft hos fagforeninger ved å se på hvordan de blir påvirket, og håndterer klima- og miljøsakene. For å skulle finne frem til dette er dokumenter en svært god måte, fordi ofte har fagforeninger dokumenter om hva de mener og vil gjøre med forskjellige politiske spørsmål i samfunnet. Dokumenter er sentrale for utforskning av hva folk har sagt og gjort (Tjora, 2021, s. 196).

Det første dokumentet jeg har valgt å ta med er fra LO. Dette dokumentet er LO sitt handlingsprogram for 2022-2025 (LO, 2022). Denne handlingsplanen ble vedtatt på LO sin 35. ordinære kongress i slutten av mai 2022. Dokumentet er delt opp i flere forskjellige kategorier hvor LO som en helhetlig organisasjon legger frem deres synspunkter, og hva de skal jobbe for i årene fra 2022-2025. I dette dokumentet er det flere kapitler som omhandler hva LO mener om klima og miljø, samt hvordan de skal jobbe med dette i årene som kommer. Det finnes også spesifikke planer opp mot olje- og gass sektoren (LO, 2022). Dette dokumentet har jeg valgt på bakgrunn av at dette er et sentralt dokument som får frem tydelig

hva LO mener, og hvordan de systematisk skal jobbe med klima og miljø, samt det kommer frem hva de mener at statlige myndigheter bør gjøre.

Et annet dokument jeg har valgt å se nærmere på er LO sin klimastrategi fra 2014, som er fattet av LO sekretariatet. Dette er et dokument som skiller seg litt fra LO sin handlingsplan, hvor handlingsplanen går på alle områder LO har noen meninger om. I klimastrategien kommer det frem kun hva LO mener, og har planer om å gjennomføre innenfor klimaspørsmål. Dette er et dokument som også er interessant å ha med, for å kunne sammenlikne spesielt handlingsplanen fra 2022, og hva de mente i 2014. Tjora trekker frem at dokumenter er svært sentrale dersom man ønsker å se på hva en organisasjon har ment og gjort på ulike tidspunkter (Tjora, 2021, s. 196).

Det neste dokumentet jeg skal ta for meg er Industri Energi sin Nærings og klimapolitiske uttalelse fra deres landsmøte i 2021. Dette er et dokument som ligger på Industri Energi sine hjemmesider. Dette er også et dokument som på mange måter kan være ganske likt oppbygd som LO sitt handlingsprogram, hvor man har ulike deler av næringen, men også et stort fokus på olje og gass næringen. Her kommer det frem hva Industri Energi mener, samt hva de mener bør gjøres (Industri Energi, 2023).

I tillegg skal jeg ha med meg handlingsplanen til Ekofisk Komiteen. Siden dette dokumentet er ganske lite, og ikke inneholder et stort analytisk innhold er det vanskelig å få veldig mye innhold ut fra det. Likevel finner jeg det interessant da det viser forskjellene og likhetene mellom hvor og hvordan fagorganisasjoner er organisert.

Det nest siste dokumentet jeg skal ta for meg i analysedelen er en forskningsrapport skrevet av David Jordhus-Lier og Camilla Houeland (2021). Denne rapporten forsøker å belyse hvordan de skjerpede motsetningene i klimadebatten oppleves av ansatte og tillitsvalgte i oljeindustrien. Forskningen som ligger til grunn for denne rapporten er en fokusgruppstudie med 41 tillitsvalgte i oljeselskaper og leverandørindustrien fra forskjellige forbund innenfor oljebransjen (Lier & Houeland, 2021). Bakgrunnen for at jeg velger å ta med denne rapporten er fordi den inneholder forskjellige synspunkter fra flere forskjellige forbund i oljebransjen. Dette er en type sekundæmpiri som er en forskningsrapport laget for et annet formål enn min problemstilling. Grunnen til at jeg velger å ta med denne rapporten er at den gir et mer dekkende bilde enn hva de andre dokumentene gjør, samtidig som denne rapporten har svært mange sentrale punkter som hjelper meg å finne ut av problemstillingen min.

De siste dokumentene jeg skal ta med i min studie er to avisartikler. Den første avisartikkelen er om et ungt fagforeningsmedlem som vurderer å melde seg ut på grunn av dårlig klimapolitikk i LO (Nordhagen, 2021). Den andre avisartikkelen handler om et aktivt ungt medlem i Industri Energi som belyser hennes syn på klimakrisen, og hva fagforeninger bør gjøre med dette (Heyerdahl, 2020). Disse to avisartiklene er publisert i nettavisen Frifagbevegelse. Det er to forskjellige artikler, men inneholder samme tematikken, samt en fellesnevner i at det er snakk om unge fagforeningsmedlemmer. Grunnen til at jeg velger å ta med disse to avisartiklene er fordi det er en sentral del av min analyse å få frem meninger og synspunkter fra flere forskjellige aldersperspektiver i fagforeningene. Siden disse to avisartiklene fremmer to unge jenter sitt syn på klimakrisen i fagforeninger, finner jeg dette svært nyttig for min problemstilling.

Alle dokumentene som er beskrevet over er former for sekundærdata. Dokumentstudier egner seg når primærkilder ikke er tilgjengelig, eller når vi ønsker skriftlige uttalelser, hendelser eller hendelsesforløp (Jacobsen, 2005, s.163-231). I min oppgave har jeg funnet det vanskelig å gjennomføre store mengder med primærdata i form av observasjon eller intervjuer, siden fagforeningsmedlemskap er svært sensitiv informasjon. Samtidig har jeg en antakelse om at det er vanskelig å få informasjon fra mange informanter hvor de tør å utrykke seg helhetlig. Derfor har jeg valgt å legge mest søkelys på sekundærdata, men samtidig ha med noe primærdata i form av to intervjuer som ekspertintervjuer. Denne primærdataen er ment som et supplement til dokumentene, i form av ekspertise på fagfeltet.

I prosessen for valg av metode og data har jeg vært gjennom flere forskjellige muligheter. Problemstillingen i oppgaven min tar for seg et tema som er svært sensitivt i henhold til personvernsopplysninger. Jeg har samtidig tidligere i mitt studieløp gjennomført flere dokumentanalyser, og fant derfor ut at det også ville være en god metodisk tilnærming for å finne ut av min problemstilling. Begrunnelsen for mitt valg av de dokumentene jeg har gjort baserer seg på hvorfor dokumentene er til, samt hva de faktisk sier og inneholder.

Handlingsplaner og politiske uttalelser fra fagforeninger er dokumenter som sier noe om hva fagforeningene mener, samt hva de ønsker å jobbe med og hva de ønsker å oppnå. Dette er svært offentlige og offisielle dokumenter som er laget for å vise hva fagforeningene som en helhetlig organisasjon gjør, og mener. Samtidig som at disse dokumentene viser hva fagforeningene utad mener, viser de ikke til hva enkelt medlemmer mener. Selv om fagforeningene har kommet frem til en slik handlingsplan eller politiske uttalelser, kan det være både uenigheter og enigheter blant noen av medlemmene.

4. Analyse

4.1 Innledning

Hovedformålet med dette kapittelet er å bruke mine utvalgte teoretiske perspektiver på dokumentene for å svare på problemstillingen min. De dokumentene som vil bli brukt er kort beskrevet over i metode kapittelet. Analysen og drøftingen i dette kapittelet vil dreie seg mot å finne svar på min problemstilling om hvordan klimakrisen kan sees på som en faktor som påvirker fagforeningenes politiske makt.

Kapittelet er oppbygd i flere deler. I det første delkapittelet vil jeg gå nærmere inn på solidaritet innad i fagforeninger, og mellom forskjellige fagforeninger. Videre skal jeg analysere fagforeninger som klimaktører i olje og gass bransjen. Det neste kapittelet skal dreie seg om trepartssamarbeidet, og hvor fagforeningene står i dette trepartssamarbeidet i klimasaken. Videre i kapittelet skal jeg litt kortere ta for meg en sentral diskusjon som inneholder omstilling og oljens makt. Dette kapittelet er med for å vise et viktig pressmiddel som fagforeninger i olje og gass bransjen sitter på. Deretter skal jeg analysere generasjonsskifte i fagbevegelsen og hva dette medfører. Avslutningsvis skal jeg diskutere og analysere hvilke maktaktører som er i klima- og miljødebatten, og hva dette gjør for fagforeningene.

4.2 Solidaritet i og mellom fagforeninger

Tellmann og Normann (2021) sin antakelse om at det vil være forskjellige interesser rundt fagforeningers tanker om klimapolitiske tiltak kan gjenspeile seg i de forskjellige fagforeningenes uttalelser. Industri Energi sier i sine uttalelser angående nærings- og klimapolitiske utsagn på sine hjemmesider at «Industri Energi mener at det er fullt mulig å nå verdens klimamål og samtidig ha høy verdiskapning på norsk sokkel. Industri Energi mener at: Norge skal fortsatt ha et jevnt høyt aktivitetsnivå på norsk sokkel.» (Industri Energi, 2023). Dette er klar tale fra Industri Energi om at norsk oljeindustri vil fortsette, samtidig som de anerkjenner klimamålene. På en annen side har man Fagforbundet, som også er et forbund underlagt LO. På deres hjemmeside skriver de at «Det er en forutsetning for utvikling og verdiskapning at olje og gass utvinningen over tid erstattes av andre, bærekraftige

energiløsninger. Vi vil arbeide for at norsk olje og gass produksjon trappes ned i tråd med målene i Paris-avtalen» (Fagforbundet, 2023). Her ser man at interessene til Fagforbundet er en sterk motsetning av hva Industri Energi mener. Det er ikke til å legge skjul på at interessene til fagforbundet og Industri Energi er nokså forskjellige, men det er likevel en fellesnevner som begge parter tar opp. Dette er en anerkjennelse av klimaavtalen som ble underskrevet i Paris. Det at klimagassutslipp skal reduseres er en fellesnevner hos begge parter. Selv om Industri Energi er klar i sin tale på at norsk olje- og gassutvinning må fortsette å eksistere, er de åpne på at klimaendringer er et reelt problem som også de anerkjenner.

Et spennende aspekt ved diskusjonene om olje og gass spørsmål mellom fagforeningene er hvordan dette uspilte seg på LO kongressen som var nylig. LO kongressen fant sted Mai 2022, hvor det blant annet skulle legges frem en handlingsplan for årene 2022-2025. På denne kongressen var temaet rundt olje og gass, samt klima et av de store punktene som skulle diskuteres. I forkant av kongressen hadde Norsk Tjenestemannslag (NTL), Handel og Kontor (HK) og fagforbundet sendt inn forslag på dette området. Felles for hva de alle sendte inn som forslag er enten helt stans, eller redusert leting etter olje og gass. På motsatt side av diskusjonen hadde man de typiske industriforbundene som Industri energi, som kom med kraftige protester rundt disse forslagene (Bodahl, 2022). Dette er en sak som kan deles opp i flere fragmenter med tanke på synspunkter. På en side har man forslagene til NTL, HK og Fagforbundet, på den andre siden har man industriforbundene, hvorav LO som helhet skal komme frem til en konklusjon og handlingsplan rundt dette. Kongressen er et samlingspunkt for alle fagforeningene knyttet opp til LO, og sammen skal de finne løsninger og kompromisser på forslag.

LO kongressen kom frem til et kompromiss på dette området, og en kort konklusjon av det lyder slik «LO vil utvikle, ikke avvike sektoren. LO mener at de ressursene som bygges ut må være økonomiske og klimamessige bærekraftige. Det vil medføre at deler av ressursene på norsk sokkel vil ligge urørt» (Bodahl, 2022). Man kan kalle dette et slags kompromiss, men i all hovedsak er det industriforbundene som har fått mest av sin vilje her. Dette kan linkes til det Intervjuobjekt 1 sier om LO kongressen;

«Solidariteten mellom fagforeninger viste seg på en bra måte under LO kongressen, hvor industriforbundene argumenterer på en slik måte at ovenfor Fagforbundet og deres allierte slik at LO kunne komme med en uttalelse som begge parter kunne leve med.» Det

intervjuobjektet mener her er at dette er et godt eksempel på hvordan god solidaritet mellom fagforeninger kan utspille seg, selv om uenighetene er store på forhånd.

Et interessant aspekt ved dette er å stille spørsmål ved hvordan de greier å komme til en slags form for enighet rundt et punkt hvor de fra før av er ganske uenige. Først og fremst vil jeg fremme Tellmann og Normann (2021) sitt aspekt på forskjellige interesser som gagnar fagforeningen på best mulig måte. Ser man på Fagforbundet så har de den største medlemsmassen i LO, hvorav de aller fleste er arbeidere ansatt i offentlig sektor. Det er ikke til å legge skjul på at olje- og gassnæringen er en av de største inntektskildene for staten og det offentlige. Derfor kan man argumentere for at ved å skulle gå gjennom med de forslagene som HK og Fagforbundet kommer med vil det være en større risiko for medlemmenes jobber med tanke på at lønnen blir betalt fra det offentlige. Det vil altså si at foreløpig vil slike forbund også ha en interesse i at det oljenæringen ikke blir totalt avvirket, siden det foreløpig ikke er noe annet som står for disse inntektene.

På en annen side kan man også se på interessene til for eksempel Industri Energi i dette tilfellet. Hampton (2015) mente at fagforeningenes evne til å enten fungere som en organisasjon som kun fremmer medlemmenes interesser, eller også et universalt menneskelig perspektiv kommer an på hvordan lederne ser på solidaritet. I de klimapolitiske uttalelsene til Industri Energi fra landsmøtet 2021 er det en generell tydning på at de anerkjenner at klimadebatten er reel og at det må skje noe i form av en grønnere omstilling, likevel glemmer de ikke medlemmene sine, og fremmer at dette kan gjøres med fortsatt oljedrift (Industri Energi, 2023).

Selv om det jeg har diskutert ovenfor fremstiller at solidariteten i og mellom fagforeninger er nokså sterk, finnes det også bekymring om at den ikke er det. Det har lenge vært en tradisjon i LO forbundene at man ikke skal blande seg inn og ta avgjørelser for andre forbund. Frida Angell (2018) skrev om dette i sin masteroppgave hvor hun kommer frem til at rollen olje og gass spiller som utslippskilde, gjør at spørsmål som dreier seg om blant annet oljeboring, har flere aktører enn bare de forbundene som driver med det, siden klimaendringene gjelder oss alle (Angell, 2018). Dette er altså et spørsmål om solidaritet mellom forbund og foreningene

Jeg har over snakket om uenigheter inn mot LO kongressen i 2022, men mye av de samme konfliktene utspilte seg også før LO kongressen i 2017. Det som stod på agendaen for olje og gass forbundene her var oljeboring utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja (Lier & Houeland, 2021). Det som er interessant rundt konfliktene her er at det ikke var en konflikt som ofte oppstår mellom privat og offentlig sektor, men en konflikt mellom industriforbund som har sin hovedvekt innenfor oljeindustrien, og på motsatt side en koalisjon av forbund fra offentlig

sektor, økonomi og fornybar energi. Her er det et spørsmål om solidaritet mellom forskjellige forbund, som alle sammen er underlagt LO.

I rapporten til Lier og Houeland (2021) er det flere tillitsvalgte fra forskjellige industriforbund i LO som uttrykker en bekymring rundt økt splittelse både innad i foreninger og på tvers av foreningene. Noen av argumentene til forbundene innenfor olje og gass sektoren går på det at de synes det er rart at forbund som er offentlig forankra velger å være mot olje og gass bransjen når store deler av deres lønn blir finansiert gjennom oljeinntektene. Det alle har en enighet om er at det er ingen av forbundene, og spesielt LO som helhet, tjener på mindre solidaritet og mer splittelse mellom foreningene. Hymans teori om at fagforeninger lenge har vært snevre i sitt syn, og må utvide dette synet til å skulle se på det større bildet kan hjelpe når man ser på disse uttalelsene (Hampton, 2015, s.35). Det er ikke min intensjon å være et moralpoliti i denne settingen, men å forklare mulige aspekter på hvorfor foreningene sier og gjør som de gjør. På en side har man de tungt industrielle foreningene som frykter for jobbene til medlemmene, samt en usikkerhet knyttet opp mot sin eksistens. På den andre siden har man forbund som jobber med fornybar energi, offentlig sektor og handel og kontor. Samtidig vil jeg trekke inn Tellmann og Normann (2021) sin teori om sektorvis skille mellom interessene til fagforeningene. Det er ikke unaturlig at man finner forskjeller mellom interessene til forbundene, men som det også understrekes i rapporten til Lier og Houeland (2021) så er fagforeningene lite tjent med at splittelsen mellom foreninger økes.

4.3 Fagforeningener som klimaaktører

Fagforeningers holdninger og rolle som klimaaktører bør sees på hvordan de er organiserte. Ser man for eksempel på Ekofisk-Komiteen, som er en fagforening som er opprettet for å organisere arbeidere som jobber for oljeselskapet Conoco Phillips, så er dette å anse som en fagforening med en eksistens som baserer seg på operatørselskapet (Houeland et al., 2020). I deres handlingsprogram blir det sagt at «Ekofisk–Komiteen skal arbeide for at arbeidsmiljøet blir fullt forsvarlig ved å begrense all forurensning innen oljeindustrien, samt å arbeide for en bevisstgjøring av medlemmenes holdning i miljøspørsmål» (Ekofisk- Komiteen, 2023). Houeland argumenterer for at det er helt essensielt å skulle se på i hvilke grener fagforeningen holder til for å skulle forstå hvordan disse jobber, og hvilke interesser disse har. Ekofisk-Komiteen er opprettet for arbeidere på norsk sokkel og landarbeidere som jobber i selskapet Conoco Phillips, men det er også viktig å ta med at de er medlemmer av Industri Energi. Så

interessene til Ekofisk komiteen blir videreført opp til Industri Energi. Dette står også beskrevet i handlingsplanen til Ekofisk komiteen hvor det står følgende «Ekofisk-Komiteen skal arbeide for et godt samarbeid innen Industri Energi med det mål å sikre at medlemmenes interesser blir ivaretatt overfor arbeidsgiver og myndigheter» (Ekofisk- Komiteen, 2023).

Ser man på uttalelsene til Ekofisk Komiteen er de ganske så vage når det kommer til deres arbeid rundt klimaspørsmål. Det overordnede målet er å begrense forurensning og bevisstgjøre medlemmenes holdning i miljøspørsmål. Grunnen til at de er såpass vage i sine uttalelser er at deres fagforening er basert ut ifra et operatørselskap. Intervjuobjekt 1 sier *«Det er nå en gang sånn at bedrifter startes opp og drives for å tjene mest mulig penger. Selkaperens viktigste oppgave er å sørge for bedriften drives lønnsomt. Selskaper knyttet til industri er avhengige av ytre press, samt økonomisk lønnsomhet for at de skal gjøre klimatiltak..»* Spørsmålet her dreier seg om hvorvidt den politiske makten ligger høyere opp i forbundene. Ser man på Ekofisk-Komiteen sin uttalelse om å jobbe for et godt samarbeid innen Industri Energi - for å sikre interessene til medlemmene, kan man argumentere for at det å føre sakene høyere opp fører til økte resultater.

Fagforeninger med mye kompetanse om fagfeltet samt en høy medlemsmasse er mer kapable for å skulle inntreffe politisk innflytelse (Prinz & Pegels, 2018). Industri Energi har 56 000 medlemmer innen olje / gass og landindustrien, og deres medlemmer står for 80% av den norske eksport verdien (Industri Energi , 2023). I deres klimauttalelser er de mye mer beskrivende, og har en mye mer spisset formulering enn det Ekofisk-Komiteen har. I deres landsmøte uttalelser fra 2021 sier Industri Energi følgende; «Petroleumsindustrien skal gjøre sin del av jobben for at verden når målet om netto nullutslipp i midten av dette århundret. Utslippene skal reduseres samtidig som vi skal produsere energi, opprettholde verdiskapning, arbeidsplasser og inntekter til velferdsstaten» (Industri Energi, 2023). Det de uttaler seg om her utfyller den litt åpne uttalelsen fra Ekofisk-Komiteen.

Sektorvise forskjeller i interesser som Tellmann og Normann (2021) har skrevet om betyr ikke nødvendigvis at fagforeninger i forskjellige sektorer har totalt motstridende meninger. Intervjuobjekt 1 sier dette *«Etter at Norge har forpliktet seg til Parisavtalen hviler det et felles ansvar om å skulle innfri dette. Det blir ofte fremstilt at det er industrien som skal ta den største delen av dette, men uten hjelp fra andre parter vil det være umulig»* Dette med et felles ansvar er et ganske åpent utsagn, men jeg har noen forskjellige diskusjoner rundt dette. Prinsippet som har vært i hovedsammenslutningen til LO om at man ikke skal gjøre vedtak som omhandler andre forbunds organisasjonsområde og arbeid (Lier & Houeland, 2021) gjør

at andre forbund ikke skal vedta vedtak som går utenfor deres områder. Som nevnt tidligere argumenterte Angell (2018) at siden olje sektoren er en klima utslippskilde, så er dette et område som treffer mange fler enn kun den sektoren. Dette gjør at debatten blir enda mer betent og komplisert.

Handlingsprogrammene til de forskjellige forbundene kommer sentralt inn her. Siden jeg i denne oppgaven har valgt å sette søkelys på olje- og gassnæringen i Norge vil det også være dette jeg i hovedsak ser etter i dokumentene jeg har valgt å analysere, dersom jeg hadde sett på andre områder ville jeg mulig ha funnet andre perspektiver, men ut ifra en generell antakelse kan man se at det er en rød tråd gjennom alle fagforeningene og deres meninger. I fagforbundet sin handlingsplan er de eksplisitte på sine meninger om en generell holdning til klima saken, hvor de blant annet uttrykker at klimautslippene må betraktelig ned og skriver ordrett at «norsk olje og gassproduksjon trappes ned i tråd med målene i Paris- avtalen» (Fagforbundet, 2023). De sier at dette er noe de skal arbeide mer for å kunne nå målene i Paris avtalen. Dette er noe som er diskutert i forhold til prinsippet om å ikke gjøre vedtak som omhandler andre forbunds organisasjonsområder (Lier & Houeland, 2021). Direkte er ikke dette å gjøre vedtak som omhandler andre forbund, men det er innenfor et område som fagforbundet ikke organiserer mange medlemmer.

4.4 Trepårtssamarbeid og klima

LO er tydelige i sine uttalelser om statens rolle i omstillingsprosessen til å skulle bli mer miljøvennlige. I sin handlingsplan sier de «For at vi skal klare omstillingen til et klimavennelig næringsliv er det nødvendig at staten tar på seg et ansvar ut over den tilretteleggerrollen staten har hatt de siste årene» (LO, 2022). Det at LO legger press på staten på denne måten kan virke som et middel for å prøve og lette på noe av det presset som blir lagt over på fagforeningene. En slik uttalelse er med på å skape en visjon av at denne debatten krever at alle parter bidrar like mye, og at det ikke kun er en part som har ansvaret.

Intervjuobjekt 2 sier dette «*Myndighetene har en stor rolle i klimapolitiske tiltak.*

Myndighetene sitter på makten til å skattlegge og avgiftslegge, samt legge til rette for

bedriftene til og føre klimatiltak. Et eksempel her vil jo være Co2 avgifter og kvoter.» Det

intervjuobjekt 2 snakker om her tilfører hvilken viktig rolle myndighetene har for å regulere hvordan bedrifter og fagforeninger jobber med klimasaken. Her sitter myndighetene på en makt som gjør at de kan straffes for å ikke følge myndighetenes klimamål, ved hjelp av

avgifter og skatter. Myndighetene kan da lage et opplegg hvor det lønner seg for bedriftene å investere i klimatiltak ved at mindre utslipp gir mindre skatter og avgifter for bedriftene. Dette er også med på å sette et større press mot bedriftene og fagforeningene med tanke på å følge det myndighetene ønsker.

Trepartssamarbeidet er avhengig av et forhold mellom partene som er basert på avhengighet av hverandre. I klimadebatten er det i all hovedsak fagforeningene som sitter på makten over kompetanse og arbeidskraft, staten sitter på makt over tiltak, penger og politikk, og arbeidsgiver organisasjonene sitter på bedriftene som må være med på føringene. Dette forholdet er basert på at alle finner det formålstjenlig (Rønning & Lesjø, 2015, s.160). Derfor kan det også være nyttig for LO å legge et slikt press på myndighetene for å prøve og opprettholde en jevnbyrdende balanse i samarbeidet, hvor de føler de har tatt det største ansvaret.

Industri Energi skriver i sine uttalelser at «Industri Energi mener at det må jobbes for realisering av industriens planer for klimagassutslipp for å innfri Stortingets anmodning om 50% utslippskutt for petroleumsvirksomhet» (Industri Energi, 2023). Industri Energi er her tydelige på at det er stortingets press som gjør at de vil jobbe for utslippskutt i petroleumsvirksomheten. Intervjuobjekt 2 sier dette «*Når regjeringen skriver under en avtale som Parisavtalen så vil det komme et naturlig press mot bedrifter og fagforeninger for å innfri vilkårene i denne avtalen.*» LO på sin side skriver dette i sin handlingsplan «Myndighetene må ta en aktiv rolle i det grønne skiftet og legge til rette for innovasjon og næringsutvikling. Arbeidslivets parter må involveres bredt for å sikre at overgangen til lavutslippsamfunnet blir rettferdig og ikke bidrar til økende forskjeller» (LO, 2022). Videre i handlingsprogrammet til LO nevner de også FN's bærekraftsmål. Et interessant punkt de nevner her er blant annet at de ønsker å stimulere til bærekraftig verdiskapning med høy sysselsetting gjennom politisk påvirkning. De legger også til at disse målene er noe som krever et samarbeid og en felles innsats mellom partene i arbeidslivet og myndighetene (LO, 2022).

Det at LO aktivt understreker deres ønske om å bli involvert tyder på at de mener det er viktig å være involvert i beslutningene slik at deres medlemmer ikke blir rammet i en negativ forstand. Trepartssamarbeidet nyter godt av å involvere partene i slik viktige beslutninger som involverer industrien. Det vil være svært gunstig for fagforeningene og bli trekt inn i

diskusjonene med forvaltningen på et tidlig tidspunkt for å få mest mulig påvirkningskraft (Rønning & Lesjø, 2015, s.159).

Fagforeningene i Norge innehar medlemmer med stor kunnskap og erfaring, noe som kommer til nytte i den korporative kanal. Dette er til stor nytte for forvaltningen siden fagforeningene kan ha stor ekspertise og sakskunnskap som forvaltningen vil kunne ha behov for å bestitte (Rønning & Lesjø, 2015, s.159). I LO sin handlingsplan kommer dette tydelig frem hvor det blant annet blir sagt at «Norge har kompetanse, ressurser og teknologi til å lykkes i det grønne skiftet. Framtidens jobber skapes med utgangspunkt i eksisterende jobber» (LO, 2022). LO er tydelige på at de besitter en stor andel kompetanse i klima- og miljøspørsmål. Industri Energi uttaler seg også om dette. I deres klimapolitiske uttalelse fra landsmøte i 2021 sier de at «Vellykket industrisatsing og klimaomstilling krever at vi samarbeider med andre bygger videre på det som har vært suksessoppskrift for Norge tidligere. Vi må kombinere ambisiøse klimamål med ambisiøse jobbskapningsmål innen områder der vi har fortrinn og kompetanse» (Industri Energi, 2023). Videre uttaler Industri Energi seg om at det krever mer tilrettelagt næringspolitikk fra myndighetenes side, og at en viktig faktor for suksess er den norske modellen som forutsetter tre likeverdige parter (Industri Energi, 2023). Både LO og Industri Energi er fokuserte på at de besitter store mengder kunnskap, og har et fortrinn for å skulle nå målene i Paris avtalen. Likevel er de utelukkende opptatt av at dette også krever tilrettelegging fra myndighetenes side, samt et godt og jevnbyrdene samarbeid med alle partene i arbeidslivet.

Mye av innholdet til både LO og Industri Energi går ut på påvirkningsarbeid i form av å påvirke politiske beslutninger. Grunnen til at dette er mye fokusert på er for å skape mest mulig innflytelse på et tidlig tidspunkt, før viktige beslutninger blir tatt som påvirker deres medlemmer, eller sektor spesifikke beslutninger (Rønning & Lesjø, 2015, s.160). I rapporten til Lier og Houeland (2021) snakker de om et grønt partssamarbeid som bevisstgjør hele fagforeningene, og gir de tillitsvalgte en tydeligere rolle i klimakampen. Utfordringen med dette er at det krever en tydelig kompetanseheving hos de tillitsvalgte, samtidig som det vil legge et naturlig press på at de forskjellige forbundene prioriterer klima- og miljøkompetanse i tillitsvalgtopplæringen (Lier & Houeland, 2021).

I rapporten til Lier og Houeland (2021) tar de opp et interessant synspunkt i sin konklusjon. Her tar de opp en mening fra boken «Grønne tariffavtaler» hvor Marit Gjelsvik mener at fagbevegelsen burde la seg inspirere mer av frontfagsmodellen til å samarbeide på tvers av sektorer når man møter samfunnsomveltende endringer, som klimendringene (Bjergene &

Hagen, 2020). Forbundene i oljebransjen har vært skeptiske til dette, og ikke vist uttrykkelig støtte til saken. En annen utfordring som Lier og Houeland (2020) tar opp med dette er at grønne forhandlinger gjør lite for å inkludere andre aktører i beslutningene. De argumenterer derfor for at miljøbevegelsen og ungdomsaktivister inviteres til en plass i forhandlingene som omhandler beslutninger om fremtidens industripolitikk (Lier & Houeland, 2020).

4.5 Omstilling og oljens makt

Et stort spørsmål som blir stilt ofte er hvorvidt norsk oljeutvinning skal fortsettes, trappes ned, eller avvikles. Dette er et spørsmål som også kan bli sett på i lys av trepartssamarbeidet. For å kunne forstå helheten mellom klimapolitikk og fagforeningers rolle i dette er det viktig å dra frem et begrep som blir mye omtalt når det er snakk om fagforeningers rolle i klimapolitikken, og det er begrepet omstilling. Grønn omstilling er et begrep som dukker ofte opp når det er snakk om klima og fagforeninger. Dette begrepet blir også brukt i sentrale dokumenter fra LO.

Omstilling er et sentralt forskningsfelt innenfor samfunnsvitenskapen, og kan dreie seg inn på forskjellige felt som økonomisk omstilling, miljømessig omstilling og teknologisk omstilling. Det teoretiske perspektivet som blir brukt mest for å se og beskrive omstilling kalles sosio-teknisk omstilling. Dette baserer seg på historiske studier av hva som skaper teknologisk endring i samfunnet, og forsøker å skape en mer generell teori ut ifra dette. En generell antakelse er at teknologisk innovasjon ofte blir fremstilt i laboratorier eller nystartede bedrifter. Hvorvidt disse innovasjonene blir satt i bruk i samfunnet kommer an på hvordan det passer inn i samfunnsstrukturen (Haarstad & Rusten, 2018, s. 16).

En viktig del av å skulle forså omstilling i petroleumsbransjen er å se på hvorfor produksjonen er som den er. Samfunnets forbruk av olje og gass går til å bli brukt i en eller annen form for energi. Oljens inntreden i samfunnet fikk et stort hopp under den industrielle revolusjonen, og er en viktig faktor for det vi i dag kaller hypermobilt samfunn. Dette betyr det samfunnet hvor folk, varer og tjenester flyttes rundt på jordkloden i stadig større tempo og omfang. Dette er det vi i dag ser på som grunnleggende kvaliteter for et moderne og meningsfullt liv. På bakgrunn av dette kan man også trekke antakelsene om at olje har enorm makt (Haarstad & Rusten, 2018, s. 31).

Siden Norges utvinningsstart av olje sent på 1960 tallet, har oljebransjen gitt en verdiskapning på om lag 15 700 milliarder kroner, og er å se på som den viktigste næringen vi har i Norge (Regjeringen, 2023). Det er også derfor samfunnsdebatten i Norge ofte tar utgangspunkt at grønn omstilling i Norge ikke skal være til hinder for en relativt stor petroleumsnæring heller i 2050. Argumentene baserer seg i stor grad på at verden fortsatt kommer til å være avhengig av olje i fremtiden, og at denne oljen bør være norsk (Haarstad & Rusten, 2018, s.2)

Begrepet «grønn omstilling» blir ofte omtalt i debatten om klima og miljø, og spesielt om olje- og gass sektoren. Fakultetet for samfunnsvitenskap har publisert en forskningsartikkel om oljearbeidere og det grønne skiftet. David Jordhus Lier og Andreas Ytterstad forsket på debatten omkring oljearbeidere. I denne artikkelen kommer det frem flere ulike aspekter som er sentrale for meg å ta med i min oppgave, blant annet hva oljearbeidere mener og synes om klimadebatten.

I perioden 2015-2017 var det en pågående debatt innad i fagbevegelsen som helhet om klimapolitiske veivalg. Debatten var preget av motstridende parter innad i fagbevegelsen om oljepolitikken (Kvalnes, 2021). Dette er ikke ulikt det som skjedde inn mot LO kongressen, som jeg tok opp tidligere, mellom fagforbundet og industri forbund. Det er altså ikke til å legge skjul på at det er en debatt som fortsetter, men midt oppi denne debatten sitter medlemmene av fagforeningene og arbeiderne. Ytterstad mener at det nytter ikke å legge alt ansvar over på oljearbeiderne. Han mener også at det å skulle si at dette er oljearbeidernes problem blir for dårlig, da hele samfunnet er organisert rundt oljen, og da burde man heller se på å omstrukturere samfunnet til og ikke være så avhengige av oljen (Kvalnes, 2021).

Intervjuobjekt 2 sier dette «*Det som er interessant rundt hvor ansvaret ligger hen kan også sees på i lys av verdenssituasjonen. Status i verden er med på å påvirke debatten i stor grad. Under pandemien var situasjonen en helt annen, samme ser man nå når krigen i Ukraina brøt ut. Oljesektoren kan gå fra å være den slemme skurken den ene dagen til å være den store helten neste dag, helt basert på verdenssituasjonen*». Det intervjuobjekt legger frem her er et syn på at hva som er på dagsorden påvirker hvordan klimasaken utspiller seg. Dersom det finnes større kriser i verden enn klima, blir klimadebatten lagt litt til side, og andre kriser får komme frem i lyset. Dette påvirker igjen hvordan synet er på industrielle fagforeninger innen for olje og gass sektoren.

4.6 Generasjonsskifte i fagbevegelsen

Et tema jeg har nevnt kort innledningsvis er hvilke typer mennesker som er medlemmer av fagforeningene, men som også kommer til å fagorganisere seg i fremtiden er et utviklingstrekk jeg ønsker å adressere. Dette er kanskje ikke et tema man naturlig trekker inn når man ser på fagforeningenes makt med tanke på klima og miljø saken, men jeg synes dette er et utviklingstrekk som det ligger noen antakelser bak. Det er det jeg skal prøve å få frem i dette delkapittelet. Fagforeninger har som oftest ingen begrensning på hvem som kan bli medlemmer, annet enn at man har en tilknytning til fagområdet. Industri Energi åpner for eksempel opp for at studenter kan bli medlemmer. Likevel vil det skje et generasjonsskifte som vil være et naturlig fenomen. Dette fører med seg noen problemstillinger for fagforeningene som jeg skal ta opp i dette kapittelet.

I rapporten til Lier og Houeland (2021) er dette et tema som er tatt opp, og noe de tillitsvalgte fra de forskjellige fagforeningene har uttalt seg om. I rapporten kommer det frem at ungdom som er under utdanning, eller tidlig i karriereløpet har et annet perspektiv på klimaendringer enn det de selv har. Det kommer også frem en bred enighet om at ungdom mangler kunnskap om omstilling. Allvin og Sverke (2000) tar opp dette som nevnt i teorikapittelet, hvorav fagforeninger skal representere et stort mangfold av personer og interesser, men de største forskjellene ligger i alderen. Kritikken som er rettet mot ungdom i rapporten tar også de tillitsvalgte delvis skyld for. Blant annet fordi de mener at oljearbeidere på sokkelen ikke har lyktes i fortelle om elektrifisering og avfallshåndtering. Det er en generell trend at folk i den bransjen ikke har evnet å formidle hvordan teknologien og kompetansen de besitter kan bidra til et grønt skifte (Lier & Houeland, 2021). Dette åpner opp et interessant spørsmål med tanke på verdigrunnlag hos medlemmene.

Allvin & Sverke (2000) har en antakelse om at yngre generasjoner er mer preget av individualistiske verdier, og at dette til tider kan gå dårlig overens med verdiene til de aller fleste fagforeninger. Både Ekofisk Komiteen og Industri Energi har i sine handlingsprogram at de anerkjenner klimakrisen, og at de må gjøre sitt for å bidra til en grønnere hverdag, så konflikten mellom den yngre generasjonen og den eldre ligger i hva deres tanker om omstilling er. Dahl (1999) mener at etterkrigstidens generasjoner, og folk med lengre utdanning har større andel kollektivistiske tankesett, og man finner ofte disse i sosialistiske venstrepartier, også finner man en overvekt av individualister i partier som fremskrittspartiet. Det som er interessant med det Dahl (1999) kom frem til er at en meningsmåling gjort i 2013 viste at hvert tredje LO medlem planlegger å stemme høyre eller FRP (Fossen, 2013). Ut ifra det Dahl (1999) mener da vil det finnes en del medlemmer av LO som har en individualistisk

tankegang. Dette kan gjenspeile seg i det som blir skrevet i rapporten til Lier og Houeland (2021) om at det er mange i fagforeningene som mener at den yngre generasjonen har lite kunnskap om hva som er en effektiv omstilling i oljebransjen, samt at de mangler erfaringen. Dette kan tyde på at frykten for den omstillingen ungdomspartier står for er skremmende for dagens oljearbeidere, hvor den omstillingen virker å være truende for deres jobber.

Intervjuobjekt 2 sier dette «*I fagbevegelsen eksisterer det folk som ikke tror på klimakrisen, folk som anerkjenner den og folk som kjemper for den. En yngre generasjon vil bringe et friskt pust inn i denne debatten, men det kommer til å bli vanskelig å endre de som allerede har bestemt seg for en mening*». Hvilke interesser den yngre generasjonen vil bringe inn i fagforeningene er vanskelig å si. Likevel fremmer Hampton (2015) at fagforeningenes kapasitet til å kun fremme interessene til medlemmene, eller kombinere dette med et universalt menneskelig perspektiv kommer i stor grad an på hvordan ledere og medlemmene ser på solidaritet.

Et synspunkt som jeg ikke har tatt med i dette kapitlet enda, er hva de yngre fagforeningsmedlemmene tenker og mener. I en avisartikkel fra Frifagbevegelse har de intervjuet Alida Domaas fra Industri Energi som var 21 år da intervjuet ble gjort i 2020 (Heyerdahl, 2020). I et sitat fra avisartikkelen kommer det frem at «Jeg har tro på at næringslivet kan løse mye av klimautfordringene. Jeg tror mye av nøkkelen til å løse klimautfordringene ligger i nettopp den kompetansen som industrien og oljenæringen besitter» (Heyerdahl, 2020). Domaas er tydelig på at kompetansen ligger innenfor industrien, og at det her finnes gode løsninger. Hun er likevel ikke like positiv til en fortsettelse av norsk oljeutvinning hvor det kommer frem at «Jeg er ikke for en sluttdato av norsk oljeindustri, men jeg støtter heller ikke en politikk som åpner nye oljefelt» (Heyerdahl, 2020). Industri Energi som fagforeninger uttaler seg ikke mye om dette i sin handlingsplan, men legger en generell positiv trend til videreutvikling av olje og gassnæringen når den drar seg lengre nord, som igjen er et tegn på at de vil åpne nye oljefelt (Industri Energi, 2023). Det som er interessant med uttalelsene til Domaas er at hun generelt er positiv til sin fagforening, og mener at Industri Energi sine medlemmer og tillitsvalgte er opptatte av klima – og energitiltak. Hun uttrykker positivitet for fremtiden, og mener at bransjen og fagforeningene kan gjøre at vi kommer oss ut av denne krisen. I forskningsrapporten til Lier og Houeland (2020) kommer det blant annet frem at de yngre medlemmene i fagforeninger ofte er mer utålmodige enn de voksne, samt at de er mer åpne for samtaler med miljøorganisasjoner og ungdomspartier. Dette kan være et tegn på den mekaniske solidariteten Hyman argumenterer for. Nemlig at

solidariteten og tankesettet til arbeiderklassen har stått stille over lengre tid, og de verdiene som alltid har vært viktige forblir sånn (Hampton, 2015, s.35).

Det er ikke alle unge fagforeningsmedlemmer som har lik holdning som Domaas. Sommeren 2021 gikk et ungt LO medlem ut og fremmet et ønske om at alle unge kollektivt skulle melde seg ut av sitt LO-forbund. Dette medlemmet argumenterte med dette fordi det var skamfullt å være medlem av LO, samt medlemsavgiften heller burde gå til miljøorganisasjoner (Nordhagen, 2021). Det har også vært enighet om dette hos flere unge LO medlemmer, og Ragnhild Eklund sier at «Jeg føler at det jeg betaler inn til NTL (Norsk tjenestemannslag) hver måned går til en klimapolitikk jeg ikke støtter. Det synes jeg er problematisk. Jeg ville aldri ha stemt på et parti som enig i LO sin oljepolitikk» (Nordhagen, 2021). Dette er problematisk for fagforeningene, og tyder på et skille i hva som er de viktigste verdiene for noen yngre medlemmer. Det kommer også frem i avisartikkelen at det ikke lenger er arbeidsliv som er det viktigste for hennes valg av fagforening (Nordhagen, 2021). Dette kan sees basert på flere forskjellige perspektiver. Perspektivet til Dahl (1999) om at generasjoner etter krigen, samt folk med lengre utdanning vil ha sterkt radikale kollektivistiske verdier kan forklare noe av dette. Klimapolitikk er ofte en politikk som strekker seg på utsiden av fagforeningens interesser, og ser heller på et større verdensbilde. Derfor kan det argumenteres for at noen føler på en større kollektivistisk tankegang, enn bare innenfor hver sin fagforening. Det dette betyr er at de kollektivistiske verdiene strekker seg på utsiden av fagforeningene, hvor man heller ser på videre verdensperspektiv (Hampton, 2015, s.35).

Lederen for NTL Ung mener at utmeldelse fra LO vil gjøre vondt til verre (Nordhagen, 2021). Han mener at den innflytelsen LO har i samfunnet gjør at det er desto viktigere å ha klimaengasjerte medlemmer for å skape innflytelse (Nordhagen, 2021). Bakgrunnen for at flere unge fagorganiserte er misfornøyde med LO er ikke fordi de mener at LO ikke erkjenner klimakrisen, men omstillingsprosessen er for treg i forhold til hvor raskt klimakrisen beveger seg. I forskningsartikkelen til Lier og Houeland (2021) kommer det frem at unge arbeidstakere og fagorganiserte i olje- og gassbransjen risikerer å stå uten jobb dersom omstilling skjer for fort. Det er disse arbeidstakerne og medlemmene som vil stå i en bransje uten en fremtid dersom en grønn omstilling går på betraktning av arbeidsplassene (Lier & Houeland, 2021). Ut ifra både handlingsplanene til LO, Industri Energi, Ekofisk-Komiteen, og uttalelsene i forskningsrapporten til Lier og Houeland (2021) ligger ikke konflikten mellom den eldre og yngre generasjonen i realiteten av klimadebatten, men hva som skal

gjøres med den. Den generelle trenden er at yngre fagorganiserte savner en raskere omstilling i arbeidslivet, hvorav den eldre generasjonen mener at dette må skje gradvis.

4.7 Maktaktører i klima og miljø debatten

I delkappittelet Omstilling og oljens makt har jeg diskutert omstilling, og hvilken makt olje har, spesielt i Norge. I dette kapittelet skal jeg bygge videre på deler av dette, men jeg skal se på det for fagforeningenes del. I klima- og miljødebatten er det flere aktører som ønsker og ha innvirkning på politiske beslutninger, og det er det jeg skal diskutere i dette delkappittelet.

Matteo Mildenberger har skrevet en bok med tittelen «Carbon captured: How Business and Labor Control Climate Politics» (2020). Her argumenterer statsviteren for at norske oljefagforeninger har stor innflytelse i institusjonelle rom, med spesielt fokus på samarbeidet mellom industriforbundene i LO og Arbeiderpartiet. Mildenberger hevder at det foreligger en stor fordel for petroleumsinteressene gjennom trepartssamarbeidet (Lier & Houeland, 2021). I rapporten til Lier og Houeland (2021) kommer det frem via en tillitsvalgt i Industri Energi at «Den grønne bevegelsen har vært knallflinke. De har vært dyktige til å bruke mediene, de når frem med budskapet sitt. Men vår bransje, Norsk Olje og Gass, som egentlig er vår interesseorganisasjon, har sittet på gjerdet og egentlig bare sett toget kjøre forbi» (Lier & Houeland, 2021). Dette utsagnet kan sammenliknes med hva intervjuobjekt 1 i mine intervjuer sier «*Debatten i mediene blir for polariserende. Det er kun ytterpunktene som får plass, og dette gjør at fagbevegelsen er forsiktige med å ytre seg, siden de representerer mange interesser. Debatten bør ligge et sted midt mellom ytterpunktene, hvor man kommer frem til gode løsninger*». På en annen side er det vanskelig å skulle definere hva som er ytterpunktene i en slik debatt. Dette kan sammenliknes med det som blir sagt i rapporten til Lier og Houeland (2021) om at tillitsvalgte ofte velger å ikke stille i slike debatter. I handlingsprogrammet til Ekofisk-Komiteen står det som sagt tidligere at de skal jobbe for å bevvistgjøre medlemmenes holdning til miljøspørsmål (Ekofisk Komiteen, 2023). Dette er en av de store risikofaktorene for fagforeninger som organiserer olje- og gass arbeidere, nemlig at risikoen for at noen av medlemmene tilhører disse ytterpunktene er store, og derfor vil det være svært vanskelig å skulle være nyanserte i slike debatter. Dette skaper igjen også større medie- og handlingsrom for ytterpunktene fra begge sider.

De uttalelsene som er nevnt ovenfor er interessante i et maktperspektiv. Siden fagbevegelsen er sterkt inkorporert i trepartssamarbeidet og den korporative kanal, samt har et svært tett samarbeid med partier på venstre siden kan det argumenteres for at de får sin store påvirkningskraft gjennom denne kanalen (Efjestad, 2014, s.8). Typiske miljøbevegelser er også å beregne som interesseorganisasjoner, men er ikke like inkorporerte med sterke partier på venstre siden. Spørsmålet kan også stilles til hvorvidt fagforeninger innenfor olje- og gassbransjen representerer et ytterpunkt eller ikke, og hva som betraktes som et ytterpunkt i denne debatten. Et annet intervjuobjekt i rapporten til Lier og Houeland (2021) mener at dersom den personen stiller til en debatt eller meningsutveksling om miljø og klima så må man ta på seg en ansvarlig hatt og komme med et nyansert budskap, hvor de andre man møter i en slik debatt ofte ikke trenger å ta hensyn til å være nyansert i kommunikasjonen og helhetsbildet, så da lar jeg heller være hvis jeg kan slippe (Lier & Houeland, 2021). Dette er et svært interessant utsagn. Min tolkning av det er at tillitsvalgte i fagforeninger innen olje- og gassektoren heller velger og la være å stille til slike debatter fordi de må være nyanserte, og i tillegg er man representanter for en større gruppe mennesker enn seg selv, hvor motparten ofte kan uttale seg fritt uten alt for store konsekvenser.

5. Konklusjon

Fagforeninger står ovenfor flere ulike utviklingstrekk som skaper utfordringer, spesielt med tanke på klima- og miljødebatten og gir derfor et godt grunnlag for å besvare oppgavens problemstilling: *Hvordan påvirker klimakrisen fagforeningenes politiske makt?*

Olje og gass sektoren i Norge er under et stadig større press fra internasjonale organer, den norske regjeringen, samt en økt bevissthet og engasjement fra interesseorganisasjoner og medlemmer når det kommer til klima og miljø. Dette skaper diskusjoner og interne konflikter i alle ledd av fagforeningene, både i hovedorganisasjoner som LO, men også på sektorspesifikke fagforeninger som Industri Energi og Ekofisk-Komiteen som eksisterer på bakgrunn av et oljeselskap.

Norsk olje og gass sektor sitter på mye makt i form av at oljen i seg selv utgjør en såpass stor inntektskilde for Norge som samfunn. Det kan argumenteres for at fagforeninger i olje og gass sektoren besitter makt i form av olje som inntektskilde og pressmiddel. På en annen side kan det også derfor argumenteres for at det i hovedsak er selskapene som pumper opp, selger og

eksporterer denne oljen som sitter med makten når det kommer til hva olje og gass betyr for Norge som samfunn.

Min studie indikerer at utviklingstrekk ved fagforeninger, som påvirker deres maktposisjon kan ikke generaliseres som et felles utviklingstrekk, men må deles inn etter hvor og hvorfor de ulike fagforeningene organiserer seg. Når denne inndelingen har blitt redegjort for, kan ulike faktorer spille inn. Fagforeninger tjener mest på at de fremstår som en forent organisasjon med felles mål, hvor alle drar i samme retning. Derfor er solidaritet både innad i de ulike organisasjonene, samt mellom fagforeninger ekstremt viktig for å få gjennomslag for sine saker. Interessene rundt olje og gass er forskjellige fra fagforening til fagforening, fordi spørsmål som dreier seg om denne sektoren påvirker de forskjellige fagforeningene på ulike måter, hvor for eksempel fagforeninger med mange ansatte i fornybar energi vil dra ulik nytte enn hva ansatte i olje og gass bransjen gjør. Samtidig kommer det nye generasjoner inn i de ulike fagforeningene, med ulike verdier og interesser enn de eksisterende medlemmene. Denne type generasjonsskifte gjør at hovedorganisasjoner som LO får ekstremt mange forskjellige verdier og interesser, som de som organisasjon skal prøve å forene.

I min studie finner jeg også selve debatten om klima og miljø som en skadelig faktor for fagforeningenes makt. Når debatten i sin helhet forfremmer ytterpunktene, blir fagforeningene liggende litt lavt og skader deres omdømme. Både intervjuobjektene, samt forskningsrapporten til Lier og Houeland (2021) fremmer dette. Når det kun er ytterpunktene som får den største dekningen, blir det ugunstig for fagforeningene, som må drive med en type brannslukking for å roe ned både urolige medlemmer, og samfunn. Dette gjør at deres fokus blir rettet mot arbeid som kan virke ugunstig for de. Dette kan igjen skape uro i solidariteten mellom fagforeningene, som igjen fører til et mer uklart budskap som gjør at deres politiske makt blir svekket.

Selv om klima- og miljødebatten skaper uro i fagforeningene som er mest berørte, har de fortsatt en stor andel makt. Fagforeningene jeg har hatt med i min studie besitter store mengder med medlemmer, som igjen sitter på massiv kunnskap som gjør at de blir viktige å ta med i prosessen om omstilling. I denne omstillingen er også korporatisme sentralt, og noe jeg finner som en styrke for fagforeningene. Rutiniserte og faste kontakter med regjering og stortinget gjør at kunnskapen, samt medlemsmassen til fagforeningene sørger for et stort pressmiddel på å få igjennom deres politiske kampsaker.

Denne oppgaven har gitt innsikt i ulike synspunkter og aspekter ved fagforeningenes arbeid med klimakrisen med olje og gass sektoren som eksempel. Funnene jeg har gjort indikerer at fagforeningenes makt er sterk, spesielt med tanke på kunnskap, formelle og uformelle kontakter med regjering og storting, samt en forent medlemsmasse. De utviklingstrekkene som derimot er med på å svekke deres politiske makt er i hovedsak når uenigheter i og mellom fagforeninger får for stort fokus, samt at den politiske debatten rundt temaet gjør at fagforeningene ikke kommer tydelig frem. Likevel vil jeg påstå at fagforeninger i olje- og gassbransjen har ressurser som gjør at de har en stor påvirkningskraft på politiske prosesser.

Jeg tror at dette er et tema som kommer til å bli enda viktigere i tidene som kommer. Dette er en tematikk som er i kontinuerlig endring. Klimakrisen kommer til å være sentralt for norsk politikk i nåtiden, og i fremtiden. Mange av de punktene jeg har diskutert i denne oppgaven er aspekter som kan endre seg, både på langsikt, men også på kort sikt. Jeg tror mange av diskusjonene i fagforeninger og mellom fagforeninger kommer til å basere seg på de punktene jeg har tatt opp i denne oppgaven. Generasjonsskifte i fagforeningene tror jeg kommer til å ha størst innvirkning på de diskusjonene som blir tatt innad i fagforeningene, men også mellom de. Om dette har en positiv eller negativ effekt er vanskelig å anta. Allikevel vil jeg påstå at dersom solidariteten mellom medlemmer både innad, men også på tvers av foreningene vil klimakrisen gjøre at fagforeningene kommer sterkere ut av det.

Litteraturliste:

- Allern, E.H & Jansson, J. (2017, 13.November). Er forholdet mellom Arbeiderpartiet og LO unikt?. *Aftenposten*. Hentet fra: <https://www.aftenposten.no/viten/i/gXoWJ/er-forholdet-mellom-arbeiderpartiet-og-lo-unikt>
- Alivin, M., & Sverke, M. (2000). Do new generations imply the end of solidarity? Swedish unionism in the era of individualization. *Economic and Industrial Democracy*, 21(1), 71-95. <https://doi.org/10.1177/0143831X00211004>
- Angell, F. H. (2018). *Klimaperspektiver i norsk fagbevegelse: En analyse av klimapolitisk handlingsrom i LO og utvalgte forbund* (Masteroppgave, Universitetet i Oslo). DUO.UIO. [Klimaperspektiver i norsk fagbevegelse: En analyse av klimapolitisk handlingsrom i LO og utvalgte forbund \(uio.no\)](https://duo.uio.no/handle/10454/15111)
- Asdal, K. & Reinertsen, H. (2020). *Hvordan gjøre dokumentanalyse* (1.utg). Cappelen Damm.
- Berkhout, J. (2013). Why interest organizations do what they do: Assessing the explanatory potential of 'exchange' approaches. *Interest Groups & Advocacy*, 2, 227-250. <https://doi.org/10.1057/iga.2013.6>
- Bjergene, J. O., & Hagen, I. M. (2020). *Grønne tariffavtaler*. Oslo: Gyldendal.

Bodahl, A. (2022, 8.Juni). Her er de 10 viktigste vedtakene fra LO-kongressen.

Frifagbevegelse. <https://frifagbevegelse.no/nyheter/her-er-de-10-viktigste-vedtakene-fra-lokongressen-6.158.880745.9de384210e>

Christiansen, P. M., & Rommetvedt, H. (1999). From corporatism to lobbyism? Parliaments, executives, and organized interests in Denmark and Norway. *Scandinavian Political Studies*, 22(3), 195-220. <https://doi.org/10.1111/1467-9477.00013>

Christensen, T. & Egeberg, M. & Lægred, P. & Aars, J. (2014). *Forvaltning og politikk*. (4.utg.). Oslo: Universitetsforlaget

Dahl, E. (1999). *Solidaritet og velferd*. Fafo. <https://www.faf.no/images/pub/1999/292.pdf>

Efjestad, G. (2014). Masteroppgave i yrkespedagogikk: Hva driver vi egentlig med? (Masteroppgave, Oslomet).Oslo. [Master.S224274.14.5 \(oslomet.no\)](https://www.oslomet.no/masteroppgaver/S224274.14.5)

Fagforbundet. (2023). Hva er en fagforening? Hentet 28.Mars 2023 fra

<https://www.fagforbundet.no/ung/om-oss/hva-er-en-fagforening/>

Fossen, C.H. (2013, 8. Juli). Hver tredje LO- medlem stemmer blått. *NRK*.

<https://www.nrk.no/valg2013/hver-tredje-lo-medlem-stemmer-blatt-1.11122762>

Grimen, Harald. 2004. Samfunnsvitenskapelige tenkemåter. 3 utg. Oslo: Universitetsforlaget

Houeland, C., Jordhus-Lier, D. C., & Angell, F. H. (2020). Solidarity tested: The case of the Norwegian Confederation of Trade Unions (LO-Norway) and its contradictory climate change policies. *Area*, 53(3), 413-421. <https://doi.org/10.1111/area.12608>

Jacobsen, D.I. (2005) *Hvordan gjennomføre undersøkelser*. 2.utgave. Høyskoleforlaget.

Kjøber, T. (2021, 20.september) *Over 150 000 jobber i oljebransjen*. SSB.

<https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/artikler/over-150-000-jobber-i-oljebransjen>

Kolers, A. H. (2012). Dynamics of solidarity. *Journal of Political Philosophy*, 20(4), 365-383.

<https://doi.org/10.1111/j.1467-9760.2010.00391.x>

Kvalnes, P.A (2021, 9. september). Oljearbeidere er skeptiske til ‘grønt skifte’. *Oslo Met.*

<https://www.oslomet.no/forskning/forskningsnyheter/oljearbeidere>

Mildenberger, M. (2020). *Carbon captured: how business and labor control climate politics*.
MIT Press.

Nergaard, K. (2015). Fagorganisering i det 21. århundre. *Samtiden*, 124(1), 36-51.

<https://doi.org/10.18261/ISSN1890-0690-2015-01-04>

Nergaard, K. (2020). Holdninger til fagorganisering. En undersøkelse blant lønnstakere.
[Attitudes towards trade union organization. A survey among employees.] Fafo-
rapport 2020:33.

Nergaard, K. (2021): Organisasjonsgrader, tariffavtaledekning og arbeidskonflikter
2019/2020. Fafo-notat.

Normann, H. E., & Tellmann, S. M. (2021). Trade unions’ interpretation of a just transition in
a fossil fuel economy. *Environmental innovation and societal transitions*, 40, 421-434.
<https://doi.org/10.1016/j.eist.2021.09.007>

NTB. (2021, 22. Januar). Oljeansatte om miljøforkjemperne i fagbevegelsen- Som en kniv i
ryggen. *Frifagbevegelse*. [https://frifagbevegelse.no/nyheter/oljeansatte-om-
miljoforkjemperne-i-fagbevegelsen--som-en-kniv-i-ryggen-6.158.762011.f4318ee360](https://frifagbevegelse.no/nyheter/oljeansatte-om-miljoforkjemperne-i-fagbevegelsen--som-en-kniv-i-ryggen-6.158.762011.f4318ee360)

Prinz, L., & Pegels, A. (2018). The role of labour power in sustainability transitions: Insights
from comparative political economy on Germany’s electricity transition. *Energy
Research & Social Science*, 41, 210-219. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2018.04.010>

Regjeringen. (u.å). Olje og gass. Hentet 30.mars 2023 fra

<https://www.regjeringen.no/no/tema/energi/olje-og-gass/id1003/>

Rokkan, Stein (1987): *Stat, nasjon, klasse*. Oslo: Universitetsforlaget Kap. 5. Numerisk

demokrati og korporativ pluralisme: To beslutningskanaler .

Räthzel, N., & Uzzell, D. (2012). Mending the breach between labour and nature:

Environmental engagements of trade unions and the North-South divide. *Interface: a journal for and about social movements*, 4(2), 81-100. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9760.2010.00391.x>

Rønning, R. & Lesjø, J.H. (2015). *Vårt politiske Norge* (4.utg.). Bergen: Fagbokforlaget.

Tjora, A. (2021). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (4.utg.). Gyldendal.

Empiri litteraturliste

Ekofisk Komiteen. (2023). Handlingsprogram for Ekofisk Komiteen.

<https://ekofisk-komiteen.no/wp-content/uploads/2023/03/HANDLINGSPROGRAM-2023.pdf>

Fagforbundet. (2022). Prinsipp og handlingsprogram 2022-2025.

<https://www.fagforbundet.no/om-fagforbundet/prinsipp-og-handlingsprogram/#Klimahandling>

Heyerdahl, R. (2020, 8.april). "Er ikke du SV-er, da?" spør folk når Alida Domaas forteller at hun er aktiv i Industri Energi. *Frifagbevegelse*.

<https://frifagbevegelse.no/loaktuelt/er-ikke-du-sver-da-spor-folk-nar-alida-domaas-forteller-at-hun-er-aktiv-i-industri-energi-6.158.694213.3a25f3257d>

Industri Energi (6.april, 2023). Nærings- og klimapolitisk uttalelse 2021.

<https://industrienergi.no/hva-vi-mener/naering-og-klima/naerings-og-klimapolitisk-uttalelse/>

Jordhus-Lier, D., & Houeland, C. (2021). *Polarisering i Klimadebatten*. Samtaler med

Tillitsvalgte i Oljeindustrien. [Microsoft Word - Rapport 1-2021 - Polarisering.docx \(manifesttanksme.no\)](#)

Landsorganisasjonen. (2014). Los klimastrategi 2014.

https://www.lo.no/contentassets/9fa26de6eff54d2693d2d9a698cdec07/los_klimastrategi_2014.pdf

Landsorganisasjonen. (2022). LOs handlingsprogram 2022-2025.

<https://www.lo.no/globalassets/kongress-2022/dokumenter-etter-kongress-2022---vedtatt/los-handlingsprogram-2022-25-bokmal-nett.pdf>

Nordhagen, G.G. (2021, 21. Desember). Ragnhild vurderer å melde seg ut av LO om ikke

klimapolitikken blir bedre. *Frifagbevegelse*.

<https://frifagbevegelse.no/ntlmagasinet/ragnhild-vurderer-a-melde-seg-ut-av-lo-om-ikke-klimapolitikken-blir-bedre-6.158.840447.820accfb01>

Vedlegg 1 – Intervjuguide.

Intervjuguide

Info: Jeg vil først og fremst takke deg for at du tar deg tid til å stille opp til dette intervjuet, det betyr mye for meg. Det er til stor betydning for min masteroppgave. Som nevnt i informasjonsskrivet vil dette intervjuet ikke bli tatt opp eller transkribert på noen som helst måte. Jeg vil kun ta notater fra intervjuet og du vil få se gjennom hva jeg tar med meg fra intervjuet i oppgaven, slik at du har mulighet til å si ifra dersom noe er ukorrekt eller noe du vil ha fjernet.

1: Hva tenker du om fagforeningers rolle i klimadebatten?

2: Er det en uro blant medlemmene når det kommer til frykt for å miste deres jobber?

4: Hva er den største utfordringen for håndtering av klima og miljø spørsmål i fagforeningene?

5: Hvordan påvirker klima og miljø saken forholdet innad og mellom fagforeninger?

6: Har solidariteten innad i fagforeninger endret seg? I så fall hvordan?

7: Hvordan er samarbeidet mellom fagforeninger med tanke på klima og miljø saken? Har samarbeidet blitt dårligere eller bedre?

8: Hva er dine tanker rundt ansvar i klimadebatten? Bør majoriteten av ansvar ligge hos bedriftene eller fagforeningene.

9: Hvilke tanker har du rundt klima press mot fagforeningene fra politiske instutisjoner?

10: Blir det en endring av maktforholdet mellom partene i arbeidslivet på grunn av klima og miljø saken? I såfall hvordan?

11: Tar klima og miljø saken for mye plass? Blir det slik at andre viktigere ting blir satt litt på vent grunnet dette?

12: Er det noe du vil tilføye rundt dette temaet som vi ikke har vært inne på? Noe jeg ikke har spurt om som du vil belyse?

13: Er det noe spesielt du tenker på når begrepene fagforeninger og klima og miljø kommer opp?